

Gönderme Tarihi: 03.09.2019

Kabul Tarihi: 30.09.2019

*Bu bir araştırma makalesidir

Değişen yasalar perspektifinden yeni medya haberciliğinin etik sorunları*

Doç.Dr. Haluk BİRSEN^a^a Anadolu Üniversitesi, İletişim Bilimleri Fakültesi, Basın ve Yayın Bölümü

Özet

Etik sorunlar ve bunların çözümüne ilişkin davranış kuralları ve düzenlemeler, genellikle gazetecilik örgütleri, yayın kuruluşları ve yetkilendirilmiş kamu kurumları aracılığıyla yürütülür. Gazetecilik örgütlerinin bildirgeleri, habercilik kurumlarının yayın ilkeleri, yasal kuruluşların yönergeleri ve tabi oldukları yasalar sorunlarla mücadele etmenin yol haritasını ve yöntemlerini ortaya koyarlar. Bildirgeler ve kurumsal yönergeler yaptırımı olmayan metinlerdir. Bu nedenle etik sorunların suça dönüştüğü, ayıp olgusunun ötesine geçtiği durumlar nedeniyle bazı etik tartışma alanları yasalarla da tanımlanmış ve yaptırıma bağlanmıştır. Türkiye’de yasa yazma anlayışının var olan durumu tanımlama alışkanlığı, teknolojinin değiştirdiği uygulamaları tanımlamakta gecikmiştir. Yeni medyanın yaşadığı hızlı değişim karşısında yasal düzenlemeler ya gecikmiş ve ya da sıklıkla değişime uğramıştır. Türkiye’de başbakanlık sisteminden, Cumhurbaşkanlığı Hükümet Sistemine geçilmesi, yeni medya yay dönük yeni yasal düzenlemelerin yapılması ile köklü ve yeni değişimler olmuştur. Bu çalışmada değişen yasalar perspektifinden medyaya ilişkin hangi etik sorunların nasıl ele alındığı ve bunlara ne gibi yaptırımlar uygulandığı incelenmiştir.

Anahtar Sözcükler: Habercilik, etik, basın ahlakı, internet, yasa

Abstract

Ethical issues and codes of conduct for resolving them are usually carried out through journalistic organizations, broadcasting organizations and authorized public institutions. The declarations of the journalism organizations, the publishing principles of the journalism institutions, the directives of the legal institutions and the laws to which they are subject provide the roadmap and methods of dealing with the problems. Declarations and institutional guidelines are non-sanctioned texts. Therefore, due to the situations where ethical problems turn into crime and go beyond the phenomenon of shame, some areas of ethical discussion have been defined by law and sanctioned. Turkey has had state cookie habit of writing understanding of the law. In the face of the rapid change experienced by the new media, legal regulations are either delayed or frequently changed. Turkey's prime system, switching to the Presidential System of Government, has been rooted changes and new faces with new legislation making the new media publication. In this study, which ethical problems related to media and how to deal with them from the perspective of changing laws and what sanctions are applied to them are examined.

Keywords: Journalism, ethics, journalism ethics, internet, law

Giriş

İnsanlık tarihinde yaşanan teknolojik değişimlerin büyük bir kısmı, son 50- 60 yıl içinde yaşanmıştır. Günümüzde bu teknolojik değişime bağlı olarak iletişim kurma biçimleri de değişmiştir ve artık 21 yüzyılda iletişim kurmak için teknolojinin aracılığına ihtiyaç duyulmaktadır. 1947 yılında William Shockley, John Bardeen ve Walter Brattain tarafından Bell şirketi laboratuvarlarında bulunan Transistör sayesinde elektronik alanında üretilen cihazlar küçülmeye, kapasiteleri artmaya başlamış ve günümüzde tablet, cep telefonu, bilgisayar ve internet teknolojilerinin gelişmesine yardımcı olmuştur. Gelişen teknoloji iletişim kurma alışkanlıklarını değiştirmiştir. Günümüzde yaşanan bu iletişim devrimi tarihsel olarak sanayi devrimine benzetilebilir. İnsanlık tarihini etkilen iki büyük unsurdan biri olan sanayi devrimi İngiltere'den çıkmış, enformasyon/iletişim devrimi ise Amerika Birleşik Devletleri'nden çıkmıştır (Castels, 2008, s.78).

Dijk'a göre iletişim tarihinde “yapısal” ve “teknik iletişim devrimleri” olarak ikiye ayrılabilen iletişim devrimleri yaşanmıştır. Buna göre, iletişim alanında bir şeyin “devrim” sayılabilmesi için “yapısal” veya “nitel teknik gelişim” sağlamış olması gereklidir. Yapısal İletişim Devrimlerinde temel değişimler zaman ve uzay koordinatları içerisinde oluşur. Medya bu durumda uzayda bir yerde veya sabit, yada farklı yerler arasında iletişim sağlayabilir. Aynı zamanda kullanılan medya iletişim anını sabitleyebilir veya bize o ana ulaşmamız için bir köprü görevi görebilir. İnsanlığın ilk zamanlarında iletişimin uzay zamanda sabitlenmesinden uzay ve zaman düzleminde köprüler kurma biçimine dönüşmesine iki örnek vardır; uzun mesafelere mesaj göndererek uzak yerler arasında köprüler kurmak için duman işareti ile haberleşme, davul ile haberleşme, ateş ile haberleşme ikinci olarak haberciler göndermektir. Bundan sonraki aşamada ise en önemli yapısal iletişim devrimi yazının ortaya çıkmasıdır ki insanlar bunun sayesinde uzay ve zamanın üstesinden gelmeye çalışmışlardır. İletişim alanında bu bağlamda yaşanan tüm devrimler yapısal devrimlerdir. Uzay ve zamanda sabitlenmiş medya ile bu boyutlar arasında köprü kuran medya arasındaki ayırmadan sona gelinmiştir. Yeni medya bu bağlamda her iki amaç içinde kullanılabilir. Yeni medyanın zaman ve uzay düzlemi arasında köprü kurma amacı hala baskın olsa da yeni medya CD-Rom veya DVD offline araçlar benzer şekilde kullanılabilir. Yeni medya bu bağlamda bilgisayar ağları ve kişisel bilgisayarlar gibi online ve offline medyaların bir kombinasyonudur. Bunlar bağımsız cihazlara da yüklenebilen iletim bağlantıları ile metin, data, görsel ve/veya ses içersen yapay hafızaların bir kombinasyonudur. Online ve offline medya kombinasyonları ile yeni medya belirli bir zaman ve uzay düzleminde sabitlenmiş olan sosyal ortamları ve online medya ortamlarında bu

boyutları bir araya getirerek medyaların yeni karakteristik özelliklerini yapısal olarak üretmektedir. (Dijk, 2006, s. 1-6)

Kitle iletişim araçlarının gelişip yaygınlaşması sürecinde teknolojinin önemli bir belirleyiciliği vardır. Matbaadan telgrafa, telefona, radyoya, sinemadan televizyona uzanan süreç bir anlamda teknolojinin gelişimini anlatır. Ancak teknolojinin gelişimi insanların ihtiyaçlarından ve meraklarından bağımsız değildir. Bir teknolojik yeniliğin kullanılması bir gereksinime yanıt vermesi ya da yanıt verme potansiyeline sahip olması nedeniyledir (Birsen, 2017: s.124).

Yeni medya kavramı etkileşimli dijital medyayı anlatır. Etkileşim iki yönlü, sürekli açık, geri bildirim yüksek dijital temelli bir iletişim sürecini anlatır. Yeni medyayı kullanabilmek için internete ve internete erişim sağlayacak teknolojiye gereksinim vardır. Yeni medya ile eski medya en önemli arasındaki fark, eski medyanın büyük bir çoğunluğunun kitle medyası olmasıdır. Ancak her yeni medya biçimi etkileşimli ve kitle medyası olmak zorunda değildir. Yeni medyanın kullanıcıları, interneti bireyler arası iletişim aracı olarak da kitle iletişim aracı olarak da kullanabilirler. Yeni medya kullanıcısı bir e-posta göndererek de ortak kullanılan internet uygulamalarıyla da aktif içerik ve bilgi üreticisidir. Yeni medyayı daha iyi anlamak için interneti anlamak zorundayız (Birsen, 2017: s.124).

Araştırma Sorunsalı

Geleneksel kitle iletişim araçları ve internet karşılaştırması yapıldığında bireyin izleyiciden kullanıcıya dönüşmesine vurgu yapılır. Bu vurgu egemen güçlerin tekeli altında olan geleneksel medyada söz hakkı olmayan, dolaylı etkisi olan vatandaşın, yeni medya ortamında örgütlenebilmesinin kolay olduğunu, hiçbir ücret ödmeden düşüncelerini açıklayabileceğini, yayın yapabileceğini anlatmaktadır. İnternet üzerinde bir site kurmak, bir blog açmak, sosyal ağ sitelerinde hesap oluşturmak ya da çeşitli forumlar aracılığıyla tartışma gruplarına katılmak mümkündür. Bunların her biri internet kullanıcılarına söz söyleme hakkı tanıyan ve içeriği tamamen kullanıcı tarafından oluşturulan yapılardır. Müzik ve ses dosyaları paylaşabilmek, video dosyaları paylaşabilmek, fotoğraf paylaşabilmek için kurulmuş sosyal paylaşım siteleri, hepsini bir arada kullanılabileceği bloglar bu özgürlüğün kapılarıdır. Söz konusu platformlarda birey tek başına hareket edebileceği gibi, birlikte hareket edebileceği kişilerle ortak yayınlar da yapılabilir (Birsen, 2017: s.129).

Haber medyası için etik ilk gününden bu yana en önemli tartışma alanlarından biridir. Etik sorunların ardında zaman baskısı, rekabet, işgören niteliği, karlılığın kamu yararının önüne

geçmesi gibi nedenler bulunmaktadır. Etik sorunların tanımı da sorunların kaynakları da doğrudan medya sektörü ile ilgilidir. İnternetin ortaya çıkışı, medyanın üretim ve tüketim süreçlerinde geri dönülmesi imkânsız değişiklikler yarattı. Bu süreç geleneksel medya ve yeni medya ayrımını gündeme taşıdı. Sosyal ağ sitelerinin açtığı yeni olanaklar kullanıcı üretimi içeriğin artması ile de hızlı ve sürekli değişim, tanımlanmış etik sorunların çözümlenmesi yerine yeni boyutlar kazanarak gelişmesine neden oldu. Okurdan kullanıcıya dönüşen izler kitle, öncesinde sorunun mağduru konumundayken giderek etik sorunların ortağı olmaya başladı.

Etik sorunlar ve bunların çözümüne ilişkin davranış kuralları ve düzenlemeler, genellikle gazetecilik örgütleri, yayın kuruluşları ve yetkilendirilmiş kamu kurumları aracılığıyla yürütülür. Gazetecilik örgütlerinin bildirgeleri, habercilik kurumlarının yayın ilkeleri, yasal kuruluşların yönergeleri ve tabi oldukları yasalar sorunlarla mücadele etmenin yol haritasını ve yöntemlerini ortaya koyarlar. Bildirgeler ve kurumsal yönergeler yaptırımı olmayan metinlerdir. Bu nedenle etik sorunların suça dönüştüğü, ayıp olgusunun ötesine geçtiği durumlar nedeniyle bazı etik tartışma alanları yasalarla da tanımlanmış ve yaptırıma bağlanmıştır. Türkiye’de yasa yazma anlayışının var olan durumu tanımlama alışkanlığı, teknolojinin değiştirdiği uygulamaları tanımlamakta gecikmiştir. Yeni medyanın yaşadığı hızlı değişim karşısında yasal düzenlemeler ya gecikmiş ve ya da sıklıkla değişime uğramıştır. Türkiye’de başbakanlık sisteminden, Cumhurbaşkanlığı Hükümet Sistemine geçilmesi, yeni medya yay dönük yeni yasal düzenlemelerin yapılması ile köklü ve yeni değişimler olmuştur. Bu çalışmada değişen yasalar perspektifinden medyaya ilişkin hangi etik sorunların nasıl ele alındığı ve bunlara ne gibi yaptırımlar uygulandığı incelenmiştir.

İlgili Alanyazın

Basının toplum yaşamındaki bu rolü pek çok tartışmanın önünü açmaktadır. Yayıncılıkta denge, gerçeğin tüm çıplaklığıyla yansıtılabilmesindeki güçlükler, gazetecinin ekonomik koşulları, olayları algılamadaki ve anlamlandırabilmekteki becerileri, büyük medya holdinglerinin varlığı, sektördeki yoğunlaşma çabaları habercilik mesleğinde etik tartışmaların önünü açmıştır.

Medya etiği kavramının gerek akademik ve popüler eleştirilerde gerekse iletişim alanındaki düzenlemelerde başat bir konuma taşınması 1980'lerden sonra gerçekleşmiştir. Neoliberalizmin piyasa odaklı toplum tasarımının (Harvey, 2007) sonucu olarak kamu hizmeti olarak görülen sağlık, eğitim, telekomünikasyon ve kitle iletişimi gibi alanların piyasa

rekabetine açılması, devletin sosyal ve kültürel hizmet alanlarından çekilmesi medya kuruluşlarının toplumsal meşruiyetlerini yeniden tanımlamaları gerekmiştir. Çünkü liberal kapitalist toplumlarda, medyanın meşruiyet zemini, güçlü devlete karşı kamunun sesi olmaya, kar güdüsünü kamu yararının gerisinde tutmaya ve yurttaş bireylerin demokratik karar mekanizmalarında etkin bir rol oynayabilmesi için onlara piyasa ve devlet iktidarının bozucu etkisinden arınmış, objektif ve bilimsel enformasyon sunma işlevlerine dayandırılmıştır (Taş, 2010: 3).

Medya etiği; liberal toplumlardaki özgürlüğünü, piyasanın ekonomik denetiminden ve devletin siyasal baskısından uzak olma temeline dayandıran medyanın ticarileşmeye verdiği bir karşı duruştur. Medya kuruluşlarının kamusal çıkarlar ile tecimsel çıkarlar arasındaki dengeyi tecimsel çıkarlar lehine bozma eğiliminin ortaya çıkması ile bu özgürlük zeminini kaybetme tehlikesi belirmiştir. Ancak, medya etiğinin piyasanın manipülatif gücünün panzehri olarak işlev görebileceği, endüstrinin etik ilkelere bağlı kınlanmasıyla kamu ile olan güven ilişkisinin korunabileceği, kısaca medyanın demokratik işlevlerinin kendi kendini denetleyerek yerine getirilebileceği savunulmuştur. Dünyada ve Türkiye'de, habercilerin ve haber kuruluşlarının mesleki pratiklerini sektör içi mekanizmalarla düzenlemeyi amaçladığı girişimler geçmişte de olmuştur ve pek çoğu hala varlığını korumaktadır (Taş, 2010: 3-4).

Gazetecilik tarihi çalışmalarında, habercilik ilkelerinin ve normlarının şekillenmesi 19 yüzyılın ilk yarısında ticari gazeteciliğin gelişimi ile ilişkilendirilirken 20 yüzyılın başında gazetecilik okullarının ve meslek örgütlerinin kuruluşu ile bu durumun kurumsallaştığına vurgu yapılmaktadır. Gazeteciliğin dördüncü güç olarak tanımlanması, basının kamu ile devlet arasında kritik bir konuma yerleştirilmesi, haber dilinin şekillenmesi, haber toplama ve yazım tekniklerinin gelişimi, haber türleri ve konuların ayrışması ve nihayetinde haberciliğin uzmanlık gerektiren bir meslek olarak tanımlamaya başlaması bu sürecin ürünüdür. Nitekim habercilik etiğinin objektiflik, tarafsızlık, kamu yararı, birey haklarına saygı gibi kurucu unsurları da bu süreçte anlam kazanmıştır (Taş, 2010: 5).

Haber ileten kuruluşların varlık nedeni toplumdur. Basının topluma, halkın öz değerlerine saygı duyarak gerçeği ve doğru olanı saptırmadan objektif bir şekilde iletmesi de varlık nedeninin bir sonucudur. Tarafsızca gerçeklerin yanında duran bir basın organı halkın gerçek haber kaynağıdır. Gazeteci gerçeğin yansımalarını okuruna, halka iletmekle sorumludur” (Gazeteciler için Pratik Kılavuz, 1999: 9).

Basının dördüncü güç olması, onun yasama, yürütme ve yargıdan oluşan üçlü iktidar yapısını kamu adına denetlemesi anlamına gelir. Yani dördüncü güç olma durumu bir tür karşı

iktidar olma durumudur. Devleti yönetenlerin oluşturduğu ulusal ve uluslar arası politikalar, başka ülkelere karşı alınan tavırlar bu durumda bir istisna teşkil etmez ve haberci bu tür durumlarda da halkın haber alma hakkını her şeyin üzerinde tutar (Tılınç, 1999: 33).

Medya etiği denilince akla gelen dört şey adil, gerçek, objektif ve doğru haber olmaktadır. Kamunun ne olup bittiği üzerine doğruları bilme hakkına hizmet, kitle iletişim araçlarının asli görevidir. Bu bağlamda haberin gerçeği yansıtmasının yanı sıra doğru olması, diğer bir deyişle, uygun araştırmadan sonra ortaya çıkarılan olguların aktarılması, güvenilir verilere dayanan doğrulatmanın yapılması, haberde aktarılan olguların ve olayların meydana geliş gerçekliğine karşılık gelmesini sağlamak için çaba gösterilmesi de gerekmektedir. Buna ek olarak, hukukun adaletle birleşmesi doğrultusunda, enformasyonun önyargısız ve tarafsız bir biçimde sunulması da söz konusudur (Uluç, 2001 84).

Bugün medyada gözlenen etik erozyona zemin hazırlayan temel nedenler; yoğunlaşma, sağlıklı bir habercilik eğitiminin olmaması, sansasyonel habercilik, haber metinleri ve görüntülerindeki şiddet, kan, cinsellik, ırkçılık gibi unsurların çok öne çıkarılması ve dilin bayağılaştırılması, kurgulanmış yalan habere artan eğilim; haber kaynaklarına ve okuyuculara karşı sorumsuzluk; para karşılığı kaynağa ulaşma, kişisel öfke ve kızgınlıkların haber sayfalarına yansması; özel hayata, kişi onur ve şahsiyetine saygısızlık; para kazanma hırısı, haber kaynaklarına aşırı yakınlık, taraflılık; haber sektörü çalışanları arasındaki ücret dengesizliği, iş güvencesinden yoksunluk ve promosyon vb. olarak sıralanmaktadır (Karabay, 2000: 79).

İfade Özgürlüğü, Katılım, Eşitlik ve İnternet

Tüm toplumsallıkların içine taşındığı alternatif bir kamu ortamına dönüşmekte olan internetin toplumsal yapı üzerindeki etkilerine yönelik temelde iki yaklaşım söz konusudur: Birincisi, ilerlemeci görüş ışığında enformasyon teknolojilerinin özgürleştirici etkilerini ön plana çıkararak, enformasyon toplumunun çok daha demokratik bir yapı sergileyeceğini; internetin anarşist karakteristiği ile sansür imkânlarının zorluğu ve zaman-mekândan bağımsızlığı gibi özellikleri sayesinde, otoriter yönetimlerin sınırlanacağını belirtmektedir. İkinci görüş ise, teknolojik determinizme karşıt tavır içinde, teknolojinin de toplumsal olarak inşa edildiği yönündedir. Bu görüşün savunucuları, internet gibi enformasyon teknolojilerinin tek başlarına bir değişim ajanı olamayacağını; bunun tam aksine, kurulu düzenleri pekiştirici bir etki ortaya çıkartacaklarını ileri sürmektedir (Bozkurt, 2000: s.72). Ancak internetin anarşist-bakir nitelikte bir özgürlükler ülkesi ve alternatif bir kamusal alan olduğu yönündeki

görüşler geçerliliklerini hızla yitirirken, internetin, kendisine yüklenen dünyayı yansıttığı ve bu teknolojiye egemen olanların amaçlarına hizmet edeceği yolundaki görüşler de giderek artan şekilde kabul görmeye başlıyor. Bu teknolojileri kontrol edenler; düşünceyi, üretimi, politikayı ve toplumsal yaşamı da kontrol edecektir (Dolgun, 2016: 355).

Kamusal alnın yeniden inşası coğrafi sınırların aşılarak insanların sanal ortamda kendi özgün değerleriyle yeni topluluklar oluşturmalarına olanak sağlamıştır. Sanal cemaat (virtual community) olarak adlandırılan bu küçük gruplar, “siber-uzayda kişisel ilişki ağlarını şekillendirmek üzere yeterli sayıda insanın, yeterli uzunlukta kamusal tartışmayı, yeterli insani hislerle gerçekleştirdiği zaman ağda ortaya çıkan” postmodern kabileler olarak görülmektedir. Sanal cemaatler içinde bireyler, bir enformasyondan arayışından ziyade, “ötekinin yok edildiği” bir toplumsal ilişkiler arayışı içindedirler. Demokrasi kültürünün temel unsurlarından biri, öteki ile karşı karşıya gelme, düşünsel çatışmalar içine girme ve sonra da bir anlaşma zemini oluşturma çabalarıdır (Birsen, 2017: s.133).

Demokratik bir toplumdan söz edildiğinde, eşit yurttaşlardan oluşan ve fırsat eşitliğinin güvence altına alındığı bir toplumdan söz ederiz. Eşit yurttaşların sahip olduğu fırsat eşitliği katılımın ön koşuludur. Toplumların demokrasi düzeyinin ölçüsü halkın kendini ilgilendiren kararların alınması sürecine katılabilme fırsatını elde etmesi ile ölçülür. Günümüz demokrasilerinde bu sürecin gerçekleşebildiği tek örnek seçimler ve oy kullanma yöntemidir. Bu yöntemle oy kullanabilme yeterliliğine sahip bütün ergin vatandaşlar cinsiyet, yaş, etnik köken, fiziki farklılıklar, sağlık durumu, eğitim düzeyi fark etmeksizin sürece katılabilirler. Bu yöntemle seçilen halk kendini ilgilendiren kararların alınma sürecinde kendini temsil edecek vekili seçmiş olur. Bu duruma temsili demokrasi denmektedir. Gelir eşitsizliğinin hüküm sürdüğü, coğrafi engellerin sınırladığı pek çok yerde eşitsizlikler giderilememektedir. İnternet’in demokrasiyi desteklemesi, demokrasinin bileşenleri arasında bulunan “eşitlik” niteliğinin varlığıyla mümkün olabilecektir. İnternet’in tüm dünyada bütün insanların erişebildiği bir araç olması kişilerin ve ülkelerin gelişimi için de geniş yelpazede olanak sunduğundan; daha çok bilgilenmiş birey veya artan eğitim-iş fırsatlarının genişlettiği olanaklar kişi ve ülkelerin gelişmesi yönünde etkiler oluşturmaktadır. Eşitliğin sağlanamaması ise bu duruma karşıt değerlendirmeler içermektedir (Birsen, 2017: s.135).

Bireysel iletişimden kitle iletişimine, tüm iletişim türleri bilgi içerir. Bu nedenle, teknolojik gelişmelerin iletişim alanına olan etkisinin, enformasyonun yayılması ve kullanım biçimlerini değiştirdiğini de söylemek mümkündür. Teknoloji ve iletişim araçları ile birlikte enformasyon paylaşım biçimleri de paralel olarak değişim geçirmiştir (Çalışkan, 2019).

Enformasyon teknolojisindeki devrimler, 1960’larda dünyada meydana gelen hareketlerdeki özgürlükçü ruhun itici gücü olmuş ve bu durum sonucunda farklı coğrafya ve kültürlerde “hızı artıran, teknolojik gelişimin ölçeğini genişleten, kaynaklarına çeşitlilik katan bir patlama” yaşanmıştır (Castells, 2013, s. 7). 1980’lerden itibaren ise “enformasyon teknolojisi devrimi kapitalist sistemin temel bir yeniden yapılanma sürecinin uygulanmasında araçsal öneme sahip” olmuş ve enformasyon teknolojilerinin 1980’lerdeki kullanımları da 1990’lardaki kullanımlarını ve izleyecekleri yönü büyük ölçüde belirlemiştir. (Castells, 2013, s. 16; s. 77). İnternet ile birlikte bu yön de tek taraflı olmaktan çıkıp iki yönlü bir hal almıştır. Gazete, radyo ve televizyon gibi araçlar kitle ile iletişimi sağlarken, İnternet aracılığıyla artık kitle kendi içerik ve mesajlarını üretmeye başlamıştır (Roberts, 2014, s. 93).

Sosyal medya üzerinde fikir birliğine varılmış bir tanımlama olmadığı gibi, sosyal medya kavramı ile ilgili olarak da farklı tanımlamalar mevcuttur. Örneğin, Kaplan ve Haenleine’ne göre sosyal medya “Kullanıcı merkezli bir şekilde web 2.0 üzerinde ideolojik, teknolojik içeriklerin diğer insanlara yayılmasını sağlayan internet tabanlı uygulamalardır”. (Kaplan & Haenlein, 2010) Boyd ve Ellison’a göre sosyal medya, “kullanıcıların açık veya kısmen açık profiller oluşturarak, iletişimde olmak istedikleri kişilerin listesini hazırlayarak kendi paylaştıkları ve başkalarının paylaştığı içerikleri görmeye imkan sağlayan web tabanlı sistemlerdir”. (Ellison & Boyd, 2007)

Bireyin varlığını sosyal ağlar içinde kurduğu iletişimle sürdürmesi ve bu var olma mücadelesinde bireyin daha geniş bir gruba seslenebilme gereksinimi duyması, ağ örgütlenmelerinin iletişim gereksinimlerini cevaplayabilecek bir teknolojik alt yapıyı gerekli kılmıştır. İşte böyle bir gereksinimin ortaya çıkardığı Sosyal Ağ Siteleri, toplum hayatındaki sosyal ağları taklit ederek, ağ yapılanması içindeki ilişki bağlarını düzenli bir iletişim bağına dönüştürerek işleyen bir sistemdir. Sistemin verimli işleyebilmesi için bireyin sahip olduğu ilişkileri sosyal ağ sitesine taşıması gerekmektedir. Sosyal ağ sitelerinin bu potansiyeli sistemi kullanan her bireyin sahip olduğu ilişkileri düzenli bir iletişim sürecine sokmuş ve dinamik bir mecra oluşturmuştur (Birsen, Ö., 2012, 57). Bu noktada dikkat edilmesi gereken şey kurulan iletişimin kamusal alanda gerçekleşmekte olmasıdır. Bu da bireyi bir içerik sağlayıcıya, ekledikleri, paylaştıkları ve ekrana yazdıkları da bir yayına dönüşmektedir. Bireyin arkadaş listesindeki herkes işte bu nedenle izlerkitleye dönüşmektedir.

Sosyal ağ siteleri, bireyin günlük hayatına, kişiliğine ve kimliğine ait özellikler sunduğu ortamlardır. Bu özelliklerin arasında kişinin hem gerçek kimliğine ilişkin bilgiler hem de sosyal ağ sitelerinde paylaştığı biçimiyle yarattığı kimliğine ilişkin bilgiler bulmak mümkündür. Bu

bilgilerin arasında, bireyin kendi izin verdiği ölçüde siyasi ve kendini ait hissettiği kolektif kimliklere ait etkinlikler de bulunabilmektedir. Kişinin paylaştığı haberler, fotoğraflar, bağlantılar ya da üye olduğu, beğendiği veya takip ettiği gruplar ve sayfalar kişinin sosyal ağ siteleri pratikleri arasında yer almaktadır. Bununla birlikte sosyal ağ siteleri homojen bir ortam sağlamazlar; bazı ortamlar geri dönüt imkânı sağlarken, bazı ortamlar ise farklı anonim ve görünürlük seviyeleri sunarlar ve bu durum sosyal ağ sitelerinin kullanıcılarına çeşitli sosyal etki biçimleri sunarak onların siyasi katılımlarının daha fazla ya da az olmasına neden olabilirler (Margetts vd., 2016, s. 13). “Politik havanın kalıcı özelliği durumuna gelen” sosyal medyayı, 21. Yüzyılın başlangıcı itibarıyla kolektif kimlik ve eylem açısından zamansal olarak iki döneme ayırmak mümkündür. 2005 öncesinde, İnternet tabanlı politik iletişim ve etkileşimin oluşması ve 2005 sonrasında ise sosyal medyanın geniş kitlelere ulaşarak kişilere politik içerik oluşturmak ve katılım için yeni yollar sunmasıdır (Margetts vd, 2016, s. 34).

Fuchs sosyal medyayı tanımlarken Web’i biliş, iletişim ve işbirliğinin sosyal süreçlerini kapsayan bir tekno-sosyal sistem olarak değerlendirir ve buna göre sosyal medyanın toplumsal etkilerini tanımlar. Buna göre Web’in bazı bölümleri iletişimselken (Weberyenci anlamda) topluluk kurma, işbirliği ve ortak üretim aşamalarında ise Web Tönnies ve Marx’ın anlamlarında sosyaldır. Fuchs web 1.0’ı insan bilişinin bilgisayar tabanlı ağ kurması, web 2.0’ı ise insan iletişiminin bilgisayar tabanlı ağ kurması, web 3.0’ı ise insan işbirliğinin ve ortak üretiminin bilgisayar tabanlı ağ kurmuş yapısı olarak nitelendirir. Bunun sonucunda Web ve dolayısıyla sosyal medya sayesinde insanların komünal bir işbirliği sürecine girdikleri görülmektedir (Fuchs, 2014, s.65-67).

Literatürde sosyal medyayı “alternatif medya” olarak tanımlayan görüşler de mevcuttur. Bu tanımlamanın temelini sosyal medyanın ana akım medyaya alternatif olması oluşturmaktadır. Yüksek’e göre ana akım” yaygın veya egemen akıma, eğilime veya yönelime işaret etmektedir”. İletişim açısından ise ana akım medya “yaygın ya da egemen söylemi veya ideolojiyi üreten ve yayan medya” olarak tanımlanabilir. Burada ana akım medya devlet ve şirketler sahipliğinde, tek yönlü bir iletişim şekli ile toplulukların isteklerini görmezden gelerek önceden planlanmış mesajları önceden planlanmış hedef kitlelere iletir (Çoban ve Ataman,2015: s.56-57) Bailey, Cammarerts ve Carpentier’e göre (Bailey, Cammaerts ve Carpentier, 2015) alternatif medya iktidarın, sermayenin ekonomi politikinden bağımsız olarak yayın yapabilen her türlü medya organlarıdır. Bu anlamda alternatif medya ana akım kamusal alanın dışında kalmış, “küçük medya” olarak tanımlanabilmektedir (Bailey, Cammaerts ve Carpentier, 2015 s.17). Bunlar sivil toplum medyası, azınlık medyası vb. yayın organlarıdır.

Sosyal medya da bu tanım içerisinde ana akım medyadan belirgin bir şekilde ayrılmış çoğu zaman dezavantajlı grupların seslerini duyurabilecekleri bir alan olarak tanımlanır (Aksu, 2017).

Yöntem

Basının giderek bir sektör haline gelmesi, izlerkitleye sunduğu ürünün kamusal bir değer taşıması onu toplumsal ilginin merkezine yerleştirmiş ve gelecekte devam edecek olan sonsuz bir tartışmanın ana malzemesi yapmıştır. Toplumdaki çeşitliliği, yansız, doğru ve eksiksiz sunmakla sorumlu tutulan, toplumsal dinamikler arasında bir köprü olmakla görevlendirilen basın gelişen teknolojiyle, yaşanan olayların bıraktığı tortularla, piyasanın kendine özgü dinamikleriyle her gün değişmekte, bu değişim de söz konusu tartışmanın çıkış noktası haline gelmektedir.

İnsanoğlunun içinde bulunduğu her işte bilerek ya da bilmeyerek yapılan yanlış hareketler toplumsal yaşamın her alanında çok çeşitli biçimlerde gelişmiş ahlak kurallarını ve yasaları ortaya çıkarmış, bireyin kendinde vicdanın ve özdenetimin gelişimine yol açmıştır. Toplum yaşamının merkezinde bir yer almış olan basın da bu tür kurullarla donatılmıştır.

Bir yanıyla çok örgütlü bir meslek olan habercilik bir yanıyla da oldukça bireysel bir meslektir. Bir olay yerine giden muhabir tek başına görmek, anlamak, anlaşılır bir biçimde yazmak zorundadır. Eline geçen metni okuyan ve karar mekanizmasında yer alan editörde yalnızdır. Bu nedenle habercilik mesleği yalnızların zincirinden oluşan çok örgütlü bir yapıdır ve hataya açıktır. Medya sahipliğinden, tecimsel kaygılardan, örgütsel yapıdaki aksaklıklardan, habercinin mesleki nitelinden, zamana karşı yapılan yarıştan kaynaklanan sorunlara genel olarak üç ayrı yolla denetim altına alınmaya çalışılmıştır;

- Yasalarla ve yasal kuruluşlarla denetim
- Gönüllü kuruluşlarla denetim
- Öz denetim

Etik sorunlar ve bunların çözümüne ilişkin davranış kuralları ve düzenlemeler, genellikle gazetecilik örgütleri, yayın kuruluşları ve yetkilendirilmiş kamu kurumları aracılığıyla yürütülür. Gazetecilik örgütlerinin bildirgeleri, habercilik kurumlarının yayın ilkeleri, yasal kuruluşların yönergeleri ve tabi oldukları yasalar sorunlarla mücadele etmenin yol haritasını ve yöntemlerini ortaya koyarlar. Bildirgeler ve kurumsal yönergeler yaptırım olmayan metinlerdir. Bu nedenle etik sorunların suça dönüştüğü, ayıp olgusunun ötesine geçtiği durumlar nedeniyle bazı etik tartışma alanları yasalarla da tanımlanmış ve yaptırıma

bağlanmıştır. Türkiye’de yasa yazma anlayışının var olan durumu tanımlama alışkanlığı, teknolojinin değiştirdiği uygulamaları tanımlamakta gecikmiştir. Yeni medyanın yaşadığı hızlı değişim karşısında yasal düzenlemeler ya gecikmiş ve ya da sıklıkla değişime uğramıştır. Türkiye’de başbakanlık sisteminden, Cumhurbaşkanlığı Hükümet Sistemine geçilmesi, yeni medyaya dönük yeni yasal düzenlemelerin yapılması ile köklü ve yeni değişimler olmuştur. Bu çalışmada Basın Ahlakı tartışmalarına konu olmuş olayların yeni medya atmosferinde yasalarla nasıl tanımlandığı, ne gibi yaptırımlarla uygulandığı, yasaların basın ahlakına nasıl bir çerçeve çizdiği incelenmiştir.

Bulgular ve Yorumlar

Her demokratik ülkede olduğu gibi Türkiye’de de Basın özgürlüğü Anayasa metninde yer almıştır. Türkiye Cumhuriyeti Anayasası’nın 25., 26. Ve 27. Maddeleri bu konuyu ele almaktadır. Anayasanın bu üç Maddesine bakıldığında açıkça görülmektedir ki millî güvenlik, kamu düzeni, kamu güvenliği, Cumhuriyetin temel nitelikleri ve Devletin ülkesi ve milleti ile bölünmez bütünlüğünün korunması, suçların önlenmesi, suçluların cezalandırılması, Devlet sırrı olarak usulünce belirtilmiş bilgilerin açıklanmaması, başkalarının şöhret veya haklarının, özel ve aile hayatlarının yahut kanunun öngördüğü meslek sırlarının korunması veya yargılama görevinin gereğine uygun olarak yerine getirilmesi gibi noktalar öncelikli sınırlar olarak çıkmaktadır. Bu sınırlamalar içinde yer alan başlıkların bazılarını ülkenin kendi dinamikleri içinde değerlendirmek olanaklıyken bazılarını da evrensel sınırlar olarak kabul etmek gerekecektir. Örneğin suçların önlenmesi, cezalandırılması, Devlet sırrı olan konular, başkalarının şöhret veya haklarının, özel ve aile hayatlarının korunması gibi başlıklar dünyanın her yerinde kabul gören sınırlardır.

Ancak Anayasanın 28. Maddesinde yer alan basın kavramının sadece yazılı basını anlatması, yaptırımları yazılı basına göre tanımlaması ise önemli bir eksiklik olarak göze çarpmaktadır. Yasanın bu haliyle televizyonda, radyoda ya da internet ortamında çalışanları kapsamı içine alıp almadığı tartışmaya açıktır.

Her devlette olduğu gibi basın, çalışanları ve eylemlerinin sınırları yasalarla çizilmiştir. Bu yasalardan “Basın Mesleğinde Çalışanlarla Çalıştıranlar Arasındaki Münasebetlerin Tanzimi Hakkındaki Kanun”un 1. Maddesi göre gazeteci şöyle tanımlanmaktadır:

“Bu kanun hükümleri Türkiye’de yayınlanan gazete ve mevkutelerle haber ve fotoğraf ajanslarına her türlü fikir ve sanat işlerinde çalışan ve iş kanundaki “işçi” tarifi şümulü haricinde kalan kimselerle bunların işverenleri hakkında uygulanır.

Bu kanun şümulüne giren fikir ve sanat işlerinde ücret karşılığında çalışanlara gazeteci denir” (5953 Sayılı Kanun, 1961)

Türkiye’de basını tanımlayan ve sınırlarını çizen kanun ise 1950 yılında hazırlanan ve çeşitli Maddeleri 2003 yılında 15. Maddesinde yapılan “Mevkute sahibi, mesul müdür ve yazı sahibi haber kaynaklarını açıklamaya zorlanamaz” değişikliğine kadar 16 kez değişen 5187 nolu “Basın Kanunudur. Bu kanuna göre,

“Madde 1- Bu Kanunun amacı, basın özgürlüğünü ve bu özgürlüğün kullanımını düzenlemektir.

Bu Kanun basılmış eserlerin basımını ve yayımını kapsar” (Basın Kanunu, 2004).

“Madde 3- Basın Özgürdür. Bu özgürlük; bilgi edinme, yayma, eleştirme, yorumlama ve eser yaratma haklarını içerir.

Basın özgürlüğünün kullanılması ancak demokratik bir toplumun gereklerine uygun olarak; başkalarının şöhret ve haklarının, toplum sağlığının ve ahlakının, milli güvenlik, kamu düzeni, kamu güvenliği ve toprak bütünlüğünün korunması, Devlet sırlarının açıklanmasının veya suç işlenmesinin önlenmesi, yargı gücünün otorite ve tarafsızlığının sağlanması amacıyla sınırlanabilir. (Basın Kanunu, 2004)

Basın Kanunu 2004 yılında güncellenmiş olsa ilk haline ait pek çok maddeyi içinde barındırmaya devam ettirmekte ve yalnızca Basılı eserlere ilişkin düzenlemeleri içermektedir. Yasanın basın ahlakına ilişkin düzenlemeler içeren maddeleri “Cezai Sorumluluk” başlıklı 11. Maddesinden sonra gelmektedir.

Basın Ahlakını ilgilendiren Madde 12 “Haber Kaynağı”, Madde 13 Hukuki Sorumluluk”, Madde 14 ise Düzeltme ve Cevap” başlıklarını taşımaktadır.

“Haber Kaynağı” başlıklı Madde 12’de “Sürelî yayının sahibi, sorumlu müdür ve eser sahibi, bilgi ve belge dahil her türlü haber kaynaklarını açıklamaya ve bu konuda tanıklık yapmaya zorlanamaz” (Basın Kanunu, 2004) denmektedir.

“Hukuki Sorumluluk” başlıklı 13. Madde’de ise şu ifadeler yer almaktadır:

“Basılmış eserler yoluyla işlenen fiillerden doğan maddî ve manevî zararlardan dolayı süreli yayınlarda, eser sahibi ile yayının sahibi ve varsa temsilcisi, süresiz yayınlarda ise eser sahibi ile yayımcı, yayımcının belli olmaması halinde ise basımcı müştereken ve müteselsilen sorumludur. Bu hüküm, süreli veya süreli olmayan yayınlarda yayının sahibi, marka veya lisans sahibi, kiralayan, işleten veya herhangi bir sıfatla yayımlayan, yayımcı gibi hareket eden gerçek veya tüzel kişiler

hakkında da uygulanır. Tüzel kişi şirketse, anonim şirketlerde yönetim kurulu başkanı, diğer şirketlerde en üst yönetici, şirket ile birlikte müştereken ve müteselsilen sorumludur. Zararı doğuran fiilin işlenmesinden sonra yayının her ne surette olursa olsun devredilmesi, başka bir yayınlı birleştirilmesi veya sahibi olan gerçek veya tüzel kişinin herhangi bir surette değişmesi halinde, yayını devir alan, birleşen ve her ne surette olursa olsun yayın sahibi gibi hareket eden gerçek ve tüzel kişiler ve anonim şirketlerde yönetim kurulu başkanı, diğer şirketlerde üst yönetici, bu fiil nedeniyle hükmedilecek tazminattan birinci ve ikinci fıkrada sayılanlarla birlikte müştereken ve müteselsilen sorumludur” (Basın Kanunu, 2004).

Geleneksel iletişim araçlarında var olan neredeyse tek yönlü, geri bildirim çok zayıf iletişim sürecinin ortaya çıkardığı ve yasalarla düzenleme ihtiyacı da duyulan basın ahlakı konusu cevap ve düzeltme hakkıdır. Yasanın “Düzeltilme ve Cevap” başlıklı 14. Maddesi bu konuya ilişkin düzenleme yapmaktadır.

Yasada yer alan ve Basın Ahlakını ilgilendiren başka maddeler de bulunmaktadır. Bunlardan biri olan 20. Madde, “Cinsel saldırı, Cinayet ve İntihara Özendirme” başlığını taşımaktadır. Ancak madde başlıkta yer verdiği konulara ilişkin özendirmenin nasıl gerçekleşeceğine, nelerin özendirme kapsamına girdiğine ilişkin bir düzenleme içermemekte onun yerine özendirilmesi durumunda hangi yaptırımların uygulanacağını işaret etmektedir: (Basın Kanunu, 2004). Bugün yazılı basın konusunda yaptırım olan yasal bir örgütlenme yoktur. Bu konudaki tek çalışma 24 Temmuz 1960 tarihinde yürürlüğe giren “Basın Ahlak Yasası” ile kurulan Basın Şeref Divanıdır. Bu kuruluş başarısız olarak 1967 yılında fiilen bitmiştir (Özgen, 1998: 179-180). Basın Kanunu sadece kağıda basılı yayınları kapsadığı için yeni medya ve bu ortamda varlığını sürdüren haber organizasyonlarını kapsamına almamaktadır. Oysa basının ilgilendiği konuların pek çoğu yeni medya haberciliğini de ilgilendirmektedir.

Türkiye Cumhuriyeti Cumhurbaşkanlığı İletişim Başkanlığı

Cumhurbaşkanlığı Hükümet Sistemine geçilmesiyle devlet mekanizmasında da değişiklikler olmuştur. Daha öncesinde yürütmenin başı olan Başbakanlığın kalkması ile bağlı kurumların statüsü ya da yapısı değişmiştir. Buna ek olarak da yeni yapılar oluşturulmuştur. Cumhurbaşkanlığına bağlı olarak kurulan başkanlıklar bu yapısal dönüşümün örneklerindedir. 24 Temmuz 2018 tarih ve 30488 sayılı Resmî Gazetede yayınlanan 14

numaralı Cumhurbaşkanlığı Kararnamesi ile kurulan ve hizmet vermeye başlayan, Cumhurbaşkanlığı İletişim Başkanlığı, Türkiye'nin geçtiği yeni hükümet sisteminin en yeni kurumlarından biridir. (Türkiye Cumhuriyeti Cumhurbaşkanlığı İletişim Başkanlığı, 2019)

Cumhurbaşkanlığı İletişim Başkanlığı, 'Türkiye markasını güçlendirmek hedefiyle yola çıktığını vurgulamaktadır. Bu amaç doğrultusunda başkanlık, toparlayıcı bir iletişim stratejisi ile devletin tüm kurumları ile koordineli iletişim çalışması sürdürmektedir (Türkiye Cumhuriyeti Cumhurbaşkanlığı İletişim Başkanlığı, 2019).

Çalışma alanı nedeniyle İletişim Başkanlığı yerel, yaygın ve uluslararası medya ile yakın ilişki içinde çalışmaktadır, ya da çalışma alanları kesişmektedir. Uluslararası medya ve düşünce kuruluşlarının yakından takibi, çıktılarının değerlendirilmesi, analizi, raporlanması ve duyurulması, basın kartı ve akreditasyon gibi rutin işlemlerin ve bu süreçlerin geliştirilmesinin yanı sıra; meslek mensuplarının eğitimleri, çalışma şartlarının iyileştirilmesi ve kitle iletişim araçlarında eğitici, öğretici, ufuk açıcı içeriklerin artırılmasına dönük çabalar Cumhurbaşkanlığı İletişim Başkanlığı tarafından yürütülmektedir. tarafından yürütülmektedir. Başkanlığın bağlantılı olduğu iki kurum bulunmaktadır. Bunlar Anadolu Ajansı ve Basın İlan Kurumudur. Başkanlığın ayrıca TRT ile de doğrudan bir ilişkisi vardır (Türkiye Cumhuriyeti Cumhurbaşkanlığı İletişim Başkanlığı, 2019).

Başkanlığın kuruluşunu sağlayan 14 numaralı Cumhurbaşkanlığı kararnamesinin Görev başlıklı 3. Maddesi Başkanlığın Basın ile ilişkisini düzenlemektedir.

c) Kamuoyunun ve ilgili makamların zamanında ve doğru bilgilerle aydınlatılması için gerekli bilgi akışını sağlamak ve bunların kamuoyu üzerindeki etkisinin belirlenmesine ait hizmetleri yapmak.

ğ) Basınla ilişkilerin düzenlenmesi için gerekli çalışmalarda bulunmak.

h) Yerli ve yabancı basın-yayın organlarının ve mensuplarının çalışmalarını kolaylaştırmaya yönelik düzenlemeleri yapmak ve gerekli tedbirleri almak.

i) Başkanlığın görev alanı ile ilgili, süreli ve süresiz yayınları planlayıp yayımlamak veya yayımlatmak.

j) Basın-yayın kuruluşu mensuplarına basın kartı düzenlemek, Basın Kartı Komisyonunun sekretarya faaliyetlerini yürütmek.

k) Türkiye Medya Veri Tabanını oluşturmak ve güncel kalmasını sağlamak için gerekli tedbirleri almak.

l) Basın yayın alanına yönelik yerli ve yabancı basın mensupları için mesleki eğitimler düzenlemek. (İletişim Başkanlığı Teşkilatı Hakkında Cumhurbaşkanlığı Kararnamesi, 2018)

Kararnamenin Teşkilat başlıklı 5. Maddesi Başkanlığın hangi birimlerden oluştuğunu anlatmaktadır. Bu birimlerden biri de Basın Yayın Dairesi Başkanlığıdır. Basın ve Yayın Dairesi Başkanlığı kararnamenin 7. Maddesinde açıklanmaktadır. Kararnamenin 14. Maddesi ise Anadolu Ajansı başlığını taşımaktadır. Başkanlıkla Anadolu Ajansı arasındaki ilişkiyi tanımlayan bu madde şöyledir:

Başkanlık her yıl kendi bütçesinin Anadolu Ajansı bölümündeki ödeneği aşmamak üzere Anadolu Ajansı ile en çok 5 yıllık sözleşme yapmaya yetkili olup; Anadolu Ajansının faaliyet, bütçe, örgütlenme ve insan kaynakları yönetimi üzerinde denetim yetkisine de sahiptir. Bu denetime ilişkin usul ve esaslar Başkanlıkça belirlenir. Yapılacak sözleşmede Anadolu Ajansı yöneticilerinin atanma yolları da belirlenir. (İletişim Başkanlığı Teşkilatı Hakkında Cumhurbaşkanlığı Kararnamesi, 2018)

Radio Televizyon Üst Kurulu

Türkiye’de medya üzerinde yasayla kurulmuş olan, denetim hakkına sahip tek kuruluş 3984 sayılı yasa ile kurulan Radio Televizyon Üst Kuruludur. 1993 yılında yapılan Anayasa değişikliğine dayanarak 1994 yılında çıkarılan 3984 sayılı kanun, 2011 yılında çıkarılan 6112 Sayılı Radio ve Televizyonların Kuruluş ve Yayın Hizmetleri Hakkında Kanun ile yürürlükten kalkmıştır. Radio Televizyon Yüksek Kurulu’nun varlığının son bulmasıyla kurulan Radio ve Televizyon Üst Kurulu (RTÜK) yasanın On birinci Bölümünde tanımlanmıştır. Yasanın Radio ve Televizyon Üst Kurulu başlıklı bu bölümünde RTÜK’ün yetkileri tanımlanmaktadır.

“Radio, televizyon ve isteğe bağlı yayın hizmetleri sektörünü düzenlemek ve denetlemek amacıyla, idari ve mali özerkliğe sahip, tarafsız bir kamu tüzel kişiliği niteliğinde Radio ve Televizyon üst kurulu kurulmuştur” (6112 Sayılı Radio ve Televizyonların Kuruluş ve Yayın Hizmetleri Hakkında Kanun, 2011) denmektedir.

Yasanın görev ve yetkiler başlıklı 37. Maddesi Üst Kurulu Yayın hizmetleri alanında ifade ve haber alma özgürlüğünün, düşünce çeşitliliğinin, Rekabet Kurumunun görev ve yetkileri saklı kalmak kaydıyla rekabet ortamının ve çoğulculuğun güvence altına alınması, yoğunlaşmanın önlenmesi ve kamu menfaatinin korunması amacıyla gerekli tedbirleri almakla görevlendirmektedir. Yasanın getirdiği en önemli yenilik internet ve bilişim teknolojilerini de

kapsamına almasıdır. 37. Madde, 1. Fıkra ç bendi Bilgi Teknolojileri ve İletişim Kurumunun görev ve yetkileri saklı kalmak kaydıyla, platform, multipleks, altyapı işletmecileri ile verici tesis ve işletim şirketinin radyo, televizyon ve isteğe bağlı yayın hizmetlerinin iletimi faaliyetlerine ilişkin uymaları gereken idarî, malî ve teknik şartları belirlemek, bunlara yayın iletim yetkisi vermek ve gerektiğinde iptal etmek yetkisini de üst kurula vermektedir. J bendi ise 5809 sayılı Elektronik Haberleşme Kanununa atıfta bulunarak ilgili mevzuat hükümleri saklı kalmak kaydıyla ve bireysel amaçlı iletişim yöntemleri hariç, teknolojik gelişmelere bağlı olarak ortaya çıkan yeni yayın iletim yöntemleri de dâhil olmak üzere yayın hizmetleri ile ilgili düzenlemeler yapmak ve deneme yayını izni vermek yetkisini de üst kurula tanımaktadır. (6112 Sayılı Radyo ve Televizyonların Kuruluş ve Yayın Hizmetleri Hakkında Kanun, 2011).

Yasanın Yayın Hizmeti İlkeleri Başlıklı Üçüncü Bölümü bazı etik ilkeleri yasal sınırlar içine almıştır.

8. Maddenin ilk bendi medya hizmet sağlayıcılarının, yayın hizmetlerini kamusal sorumluluk anlayışıyla bu fıkroda yer alan ilkelere uygun olarak sunmalarını zorunlu kılmaktadır. Bu maddeye göre yayın hizmetleri

a) *Türkiye Cumhuriyeti Devletinin varlık ve bağımsızlığına, Devletin ülkesi ve milletiyle bölünmez bütünlüğüne, Atatürk ilke ve inkılâplarına aykırı olamaz.*

b) *İrk, dil, din, cinsiyet, sınıf, bölge ve mezhep farkı gözeterek toplumu kin ve düşmanlığa tahrik edemez veya toplumda nefret duyguları oluşturamaz.*

c) *Hukukun üstünlüğü, adalet ve tarafsızlık esasına aykırı olamaz.*

ç) *İnsan onuruna ve özel hayatın gizliliğine saygılı olma ilkesine aykırı olamaz, kişi ya da kuruluşları eleştiri sınırları ötesinde küçük düşürücü, aşağılayıcı veya iftira niteliğinde ifadeler içeremez.*

d) *Terörü övemez ve teşvik edemez, terör örgütlerini güçlü veya haklı gösteremez, terör örgütlerinin korkutucu ve yıldırıcı özelliklerini yansıtıcı nitelikte olamaz.*

e) *İrk, renk, dil, din, tabiiyet, cinsiyet, engellilik, siyasî ve felsefî düşünce, mezhep ve benzeri nedenlerle ayrımcılık yapan ve bireyleri aşağılayan yayınları içeremez ve teşvik edemez.*

f) *Toplumun millî ve manevî değerlerine, genel ahlaka ve ailenin korunması ilkesine aykırı olamaz.*

g) *Suç işlemeyi, suçluyu ve suç örgütlerini övücü, suç tekniklerini öğretici nitelikte olamaz.*

ğ) Çocuklara, güçsüzlere ve engellilere karşı istismar içeremez ve şiddeti teşvik edemez.

h) Alkol, tütün ürünleri ve uyuşturucu gibi bağımlılık yapıcı madde kullanımı ile kumar oynamayı özendirici nitelikte olamaz.

h) Alkol, tütün ürünleri ve uyuşturucu gibi bağımlılık yapıcı madde kullanımı ile kumar oynamayı özendirici nitelikte olamaz.

ı) Tarafsızlık, gerçeklik ve doğruluk ilkelerini esas almak ve toplumda özgürce kanaat oluşumuna engel olmamak zorundadır; soruşturulması basın meslek ilkeleri çerçevesinde mümkün olan haberler, soruşturulmaksızın veya doğruluğundan emin olunmaksızın yayınlanamaz; haberin verilişinde abartılı ses ve görüntüye, doğal sesin dışında efekt ve müziğe yer verilemez; görüntülerin arşiv veya canlandırma niteliği ile ajanslardan veya başka bir medya kaynağından alınan haberlerin kaynağının belirtilmesi zorunludur.

i) Suçlu olduğu yargı kararı ile kesinleşmedikçe hiç kimse suçlu ilân edilemez veya suçluymuş gibi gösterilemez; yargıya intikal eden konularda yargılama süresince, haber niteliği dışında yargılama sürecini ve tarafsızlığını etkiler nitelikte olamaz.

j) Haksız çıkarlara hizmet eden ve haksız rekabete yol açan unsurlar içeremez.

k) Siyasî partiler ve demokratik gruplar ile ilgili tek yönlü veya taraf tutar nitelikte olamaz.

l) Genel sağlığa, çevrenin ve hayvanların korunmasına zarar verecek davranışları teşvik edemez.

m) Türkçenin, özellikleri ve kuralları bozulmadan doğru, güzel ve anlaşılır şekilde kullanılmasını sağlamak zorundadır; dilin düzeysiz, kaba ve argo kullanımına yer verilemez.

n) Müstehcen olamaz.

o) Kişi veya kuruluşların cevap ve düzeltme hakkına saygılı olmak zorundadır.

ö) Bilgi iletişim araçları yoluyla yarışma veya lotarya içeremez, dinleyici ve seyircilere ikramiye verilemez veya ikramiye verilmesine aracılık edemez.

p) Medya hizmet sağlayıcı tarafından yapılan veya yaptırılan anket ve kamuoyu yoklamalarının, hazırlık aşamasından sonuçların ilânına kadar noter nezaretinde gerçekleştirilmesi zorunludur.

r) Kişileri fal veya batıl inançlar yoluyla istismar edemez.

s) *Toplumsal cinsiyet eşitliğine ters düşen, kadınlara yönelik baskıları teşvik eden ve kadını istismar eden programlar içeremez.*

ş) *Şiddeti özendirici veya kanıksatıcı olamaz.*

t) *Terör eylemini, faillerini ve mağdurlarını terörün amaçlarına hizmet edecek sonuçlar doğuracak şekilde sunamaz.*

Yasanın getirdiği en önemli yeniliklerden biri de koruyucu sembollerle ilgili düzenlemesidir. 8. Maddenin 2. Fıkrasında yer alan bu düzenleme yayınlarda sembol kullanımının sorumluluktan kurtarmayacağını anlatmaktadır:

Yasanın “Yayın Hizmet İlkeleri” bölümünün 3. Fıkrası isteğe bağlı yayın hizmeti sağlayıcılarının, çocuk ve gençlerin fiziksel, zihinsel veya ahlâki gelişimini olumsuz etkileyebilecek nitelikteki yayın hizmetlerinin, bunların bu tür hizmetleri normal şartlar altında duymayacakları ve görmeyecekleri şekilde sunulmasını sağlamakla yükümlü kılmaktadır. Bu da yasanın çocukların korunmasına yönelik olarak getirdiği önemli ilkelerden biridir.

Yasal şemsiye altına alınan diğer bir Etik tartışma konusu ise ticari iletişimidir. Kamu yararının ticari çıkarlar lehine bozulmasını dengelemeyi amaçlayan “Yayın Hizmetlerinde Ticari İletişim” Başlıklı Dördüncü bölümün 9. Maddesinin 1. Fıkrası “Ticari İletişim, yayın hizmetinin diğer unsurlarından görsel ve işitsel olarak kolayca ayırt edilebilir olmak zorundadır” demektedir. Aynı maddenin 4. Fıkrası ise “Haber bülteni ve haber programlarını düzenli olarak sunan kişilerin görüntü veya seslerine ticari iletişimde yer verilemez” demektedir. Bu fıkra haberin kamusal sorumluluğunu güvence altına almayı amaçlayan, haber sunucusunun ses ve görüntüsüyle oluşturduğu güven duygusunun ticari amaçlarla suiistimal edilmesinin önüne geçmektedir.

9. Maddenin 6. Bendingin a, b, c, ç, d, e fıkraları ticari iletişimin zorladığı etik ilkeleri güvenceye alan maddelerden oluşmaktadır.

a) *Adalet, hakkaniyet ve dürüstlük ilkelerine uygun olmak,*

b) *Cinsiyet, ırk, renk veya etnik köken, tabiiyet, din, felsefî inanç veya siyasî düşünce, engellilik, yaş ve herhangi bir ayrımcılığı içermemek veya teşvik etmemek,*

c) *Yanılıcı olmamak ve tüketicinin çıkarlarına zarar vermemek,*

ç) *Çocukların fiziksel, zihinsel veya ahlâki gelişimine zarar vermemek, deneyimsizliklerini veya saflıklarını istismar ederek, çocukları bir ürün veya hizmeti satın almaya veya kiralamaya doğrudan yönlendirmemek; çocukları reklamı yapılmakta olan ürün veya hizmetleri satın almak için ebeveynlerini veya*

başkalarını ikna etmeye doğrudan teşvik etmemek; çocukların ebeveynlerine, öğretmenlerine veya diğer kişilere duyduğu güveni istismar etmemek veya sebepsiz olarak çocukları tehlikeli durumlarda göstermemek,

d) Kadınların istismarına yönelik olmamak,

e) Sağlık, çevre ve güvenliğe zarar verecek davranışa teşvik etmemek, zorundadır.

Aynı maddenin 7. Fıkrası ise çocukları sağlıksız beslenmeden korumak için ticari iletişime bir düzenleme getirmektedir.

Basın Ahlakı tartışmalarının ve basın ahlâkına düzenleme getirmek için hazırlanan metinlerin en önemli konularından biri olan “düzeltme ve hakkı” yasanın 18. Maddesinde ele alınmıştır. 18. Maddenin 2, 3, 4, 5, 6, 7’nci maddeleri ise bu hakkında kullanılmaması halinde sürecin nasıl devam edeceği ve yaptırımları içeren düzenlemeler getirmektedir. Yasanın getirdiği en önemli düzenlemelerden biri de “izleyici temsilciliği” mekanizmasıdır. Özdenetimi yasal zemine oturtan izleyici temsilciliğine ilişkin düzenleme sürecin nasıl işleyeceğini tanımlamamaktadır. Dolayısıyla sistemin işlerliği, işlevselliği kurumun inisiyatifine bırakılmaktadır.

Radyo Televizyon Yayıncılığını düzenleyen bir diğer yasa 2954 Sayılı “Türkiye Radyo ve Televizyon Kanunu”. Kanunun amacı radyo ve televizyon ile tüm medya araçlarından yapılan yayınların düzenlenmesi ve özerkliği ve tarafsızlığı Anayasada hükme bağlanan Türkiye Radyo ve Televizyon Kurumuna ilişkin esas ve usulleri belirlemektir. 1983 yılı tarihli bu yasanın birinci maddesi 2008 yılında değiştirilmiştir. Yapılan bu değişiklikle izlerkitlenin radyo ve televizyon yayınlarına erişimde kullandığı araçların çeşitlenmesi dikkate alınarak radyo ve televizyon dan yapılan yayın ifadesi radyo ve televizyonlar ile tüm medya araçlarından yapılan yayın şeklinde düzenlenmiştir. Bu düzenleme ile internet ve sayısal teknolojinin yarattığı değişimde yasanın şemsiyesi altına alınmaya çalışılmıştır. Yasanın “Tanımlar” başlıklı 3. Maddesinin J bendinde birleşik cihaz tanımı yapılmıştır. Tanım şöyledir: “Radyo ve Televizyon alıcısını veya televizyon alıcısını ve videoyu veya radyo, televizyon alıcısı ve videoyu ihtiva eden cihazlar ile müzik setleri ve benzerlerini ifade eder” demektedir. Yasa her türlü radyo ve televizyon yanına (2954 Sayılı, Türkiye Radyo Televizyon Kanunu, 1983).

Yasanın medya ahlakına ilişkin düzenleme getirdiği Yayın Esasları başlıklı 5. Maddesidir.

Anayasanın sözüne ve ruhuna bağlı olmak; Devletin ülkesi ve milletiyle bölünmez bütünlüğünü, milli egemenliği, Cumhuriyeti, kamu düzenini, genel asayiş, kamu yararını korumak ve kollamak,

Atatürk ilke ve inkılaplarını kökleştirmek, Türkiye Cumhuriyeti'nin çağdaş uygarlık düzeyinin üstüne çıkmasını öngören milli hedeflere ulaşmayı gerçekleştirmek,

Devletin milli güvenlik siyasetinin, milli ve ekonomik menfaatlerinin gereklerine uymak,

Devletin bir kişi veya zümre tarafından yönetilmesini veya sosyal bir sınıfın diğer sosyal sınıflar üzerinde egemenliğini sağlamak yahut Devleti ve Devlet otoritesini ortadan kaldırmak veya dil, ırk, din ve mezhep ayırımı yaratmak yahut sair herhangi bir yoldan bu kavramlara ve görüşlere dayanan bir Devlet düzeni kurmak amacı güden rejim ve ideolojilerin propaganda-sına yer vermemek,

Genel ahlakın gereklerini, milli gelenekleri ve manevi değerleri gözetmek,

Türk milli eğitiminin temel görüş, amaç ve ilkelerine uymak,

Kolayca anlaşılabilir, doğru, temiz ve güzel bir Türkçe kullanmak,

Toplumun beden ve ruh sağlığına zarar verecek hususlara yer vermemek,

Karamsarlık, umutsuzluk, kargaşa, dehşet, saldırganlık gibi olumsuz duygular uyandırmak ve telkin etmek amacına yönelik yayın yapmamak,

Kişilerin özel hayatlarına, şeref ve haysiyetlerine saygılı olmak ve dürüstlük anlayışına bağlı kalmak,

Haberlerin toplanması, seçilmesi ve yayınlanmasında tarafsızlık, doğruluk ve çabukluk ilkeleri ile çağdaş habercilik teknik ve metotlarına bağlı olmak,

Haberler ile yorumları ayırmak ve yorumların kaynaklarını açıklamak,

Kamuoyunun sağlıklı ve serbestçe oluşabilmesi için kamuoyunu ilgilendirecek konularda yeterli yayın yapmak; tek yönlü, taraf tutan yayın yapmamak ve bir siyasi partinin, grubun, çıkar çevresinin, inanç veya düşüncenin menfaatlerine alet olmamak. (2954 Sayılı, Türkiye Radyo Televizyon Kanunu, 1983)

Yasanın getirdiği bir başka düzenleme de reklam yayınları ile ilgili yasanın 26. Maddesi reklam yayınlarında halkı aldatıcı, yanıltıcı, haksız rekabete veya karşılıklı cevaplamaya yol açıcı, diğer ürün veya nitelikleri kötüleyici, herhangi bir ürünün israfını telkin veya ima edici ve genel olarak memleketin ekonomik durumuna zarar verici hususlara yer verilemez, siyasi propaganda yapılamaz demektir (2954 Sayılı, Türkiye Radyo Televizyon Kanunu, 1983).

Yasanın 27. Maddesi Düzeltme ve cevap hakkına ilişkin bir düzenleme yapmaktadır. Bu düzenleme bütün medya etiği metinlerinin temel konularından biri olan düzeltme ve cevap hakkına ilişkin yasal bir sınır çizmektedir. Yasa temelde Türkiye Radyo ve Televizyon Kurumunun kuruluşuna ilişkin bir yasa olması nedeniyle bu madde TRT'nin düzeltme ve cevap hakkını nasıl kullanacağını düzenlemektedir.

Basın İlan Kurumu

2 Ocak 1961 tarihli ve 195 sayılı Kanun ile kurulmuş olan Basın İlan Kurumu, kamu tüzel kişiliğine sahip, özel bütçesi olan bir Kurum'dur. Kurum, resmî ilânlarla, kamu kurum ve kuruluşlarına ait reklâmların, vasıfları Genel Kurulca tespit edilen yayın organlarda, fikir ve içtihat farkı aranmaksızın yayınlanmasına aracı olmaktadır. Şubelerinin bulunmadığı yerlerde ise aynı esaslar dahilinde Valiliklerin aracı olmasını sağlamaktadır. Kurum'un aracılık hizmetlerinin dışında, ortağı olduğu mevkutelere kredi açmak, basın derneklerine yardımda bulunmak, basın mesleğinde fikren ve bedenen çalışanlara borç vermek, yine bu kişilerden yardıma muhtaç olanlarıyla, ölenlerin yardıma muhtaç ailelerine para yardımı yapmak ve her türlü sosyal girişimde bulunmak da görevleri arasındadır (Basın İlan Kurumu, 2018).

“Basın İlan Kurumunun Teşkiline Dair Kanun”un Gazetelerin ödevleri başlıklı otuz beşinci maddesinde,

“Basın İlan Kurumu Genel Kurulu, kanunen, mevkûtelere tutmaya mecbur oldukları defterlerden başka, Noterden tasdikli defterler tutmak ve vasıflarını kontrol veya ilân ve reklâm bakımlarından muayyen bilgileri verme ödevlerini yükleyebileceği gibi, bu ödevlerin yerine getirilip getirilmediğini veya gazetelerin tayin edilen vasıflara uygun olup olmadıklarını her zaman kontrol ettirebilir” (Basın İlan Kurumu Teşkiline Dair Kanun, 1961) denmektedir.

Bu durum kurumun gazeteler üzerindeki yaptırımına işaret etmektedir. Yetkileri resmi ilanların yayınlaması ile sınırlıymış gibi gözükken Basın ilan kurumunun müeyyide başlıklı kırk dokuzuncu maddesi ne dayanarak genel kurul kararı ile hazırlamış olduğu basın ahlak kuralları bulunmaktadır. Söz konusu ilkelerin birinci maddesinde şu ifadeler yer verilmektedir:

“Bir kamu hizmeti olan gazetecilik, kişisel veya ahlâka aykırı amaç ve çıkarlara âlet edilemez ve kamu yararına aykırı bir şekilde kullanılamaz. Haberlerde ve olayların yorumunda gerçeklerden saptırma, çarpıtma veya kısaltma yoluyla amaçlı olarak ayrılınmaz. Doğruluğu kuşku uyandırabilen ve araştırılması gazetecilik imkânları içinde bulunan haberler, araştırılıp doğruluğuna emin

olunmadan yayınlanamaz. Bu hizmetin görülmesinde aşağıdaki Basın Ahlâk Esasları'na uyulur:” (Basın İlân Kurumu Teşkiline Dair Kanun, 1961)

Bilgi Teknolojileri ve İletişim Kurumu

Bilgi Teknolojileri ve İletişim Kurumu 2008 yılında mevcut yasalarda yapılan değişiklik ve teknolojinin getirdiği değişim karşısında yetkisiz kalmış bazı kurumların yeni bir çatı altında toplanması ile kurulmuştur. Bu yasalardan biri 2813 Sayılı Telsiz kanunudur. Telekomünikasyon sektörünü düzenleme ve denetleme fonksiyonunun bağımsız bir idari otorite tarafından yürütülmesi amacıyla 2813 sayılı Telsiz Kanunu'nda değişiklik yapan 27.1.2000 tarihli ve 4502 sayılı Kanunla Telekomünikasyon Kurumu kurulmuştur. Bu değişiklikle gelişen teknolojiye özellikle de internet tabanlı iletişime düzen getirilmesi amaçlanmıştır. Ancak değişimin hızı yasayı yetersiz kılmış 10.11.2008 tarihli ve 5809 sayılı Elektronik Haberleşme Kanunu ile varolan durum yeni bir düzenlemeye tabi olmuş ve Telekomünikasyon kurumunun adı Bilgi Teknolojileri ve İletişim Kurumu olarak değiştirilmiştir. 2813 sayılı Telsiz Kanunu ise yeni bir düzenleme ile Bilgi Teknolojileri ve İletişim Kurumunun Kuruluşuna İlişkin Kanunu olarak değiştirilmiştir.

Bilgi Teknolojileri ve İletişim Kurumu'nun yetkilerini ve sorumluluklarını tanımlayan yasalardan biri 5651 Sayılı İnternet Ortamında Yapılan Yayınların Düzenlenmesi ve Bu Yayınlar Yoluyla İşlenen Suçlarla Mücadele Edilmesi Hakkında Kanundur. Yasanın Tanımlar başlıklı 2. Maddesi Bilgi, Erişim, Erişim Sağlayıcı, İçerik Sağlayıcı, İnternet Ortamı, İnternet Ortamında Yapılan Yayın, İzleme, Toplu Kullanım Sağlayıcı, Trafik Bilgisi, Veri, Yayın, Yer sağlayıcı, Erişimin engellenmesi, İçeriğin Yayından Çıkarılması, URL adresi, Uyarı Yöntemi gibi kavramları tanımlamaktadır. Bu tanımlar içinde yer alan Erişimin Engellenmesi ve İçeriğin Yayından Çıkarılması başlıkları etik tartışmalar penceresinden bakıldığında hemen dikkati çekmektedir. Bu iki tanımı tamamlayan bir diğer tanım ise Uyarı yöntemi tanımıdır.

Tanımlar

MADDE 2- (1) Bu Kanunun uygulamasında;

ç) Bilgi: Verilerin anlam kazanmış biçimini,

d) Erişim: Bir internet ortamına bağlanarak kullanım olanağı kazanılmasını,

e) Erişim sağlayıcı: Kullanıcılarına internet ortamına erişim olanağı sağlayan her türlü gerçek veya tüzel kişileri,

f) İçerik sağlayıcı: İnternet ortamı üzerinden kullanıcılara sunulan her türlü bilgi veya veriyi üreten, değiştiren ve sağlayan gerçek veya tüzel kişileri,

g) *İnternet ortamı: Haberleşme ile kişisel veya kurumsal bilgisayar sistemleri dışında kalan ve kamuya açık olan internet üzerinde oluşturulan ortamı,*

ğ) *İnternet ortamında yapılan yayın: İnternet ortamında yer alan ve içeriğine belirsiz sayıda kişilerin ulaşabileceği verileri,*

h) *İzleme: İnternet ortamındaki verilere etki etmeksizin bilgi ve verilerin takip edilmesini,*

i) *Toplu kullanım sağlayıcı: Kişilere belli bir yerde ve belli bir süre internet ortamı kullanım olanağı sağlayanı,*

j) *(Değişik: 26/2/2014-6527/15 md.) Trafik bilgisi: Taraflara ilişkin IP adresi, verilen hizmetin başlama ve bitiş zamanı, yararlanılan hizmetin türü, aktarılan veri miktarı ve varsa abone kimlik bilgilerini,*

k) *Veri: Bilgisayar tarafından üzerinde işlem yapılabilen her türlü değeri,*

l) *Yayın: İnternet ortamında yapılan yayını,*

m) *Yer sağlayıcı: Hizmet ve içerikleri barındıran sistemleri sağlayan veya işleten gerçek veya tüzel kişileri,*

n) *(Ek: 6/2/2014-6518/85 md.) Birlik: Erişim Sağlayıcıları Birliğini,*

o) *(Ek: 6/2/2014-6518/85 md.) Erişimin engellenmesi: Alan adından erişimin engellenmesi, IP adresinden erişimin engellenmesi, içeriğe (URL) erişimin engellenmesi ve benzeri yöntemler kullanılarak erişimin engellenmesini,*

ö) *(Ek: 6/2/2014-6518/85 md.) İçeriğin yayından çıkarılması: İçerik veya yer sağlayıcılar tarafından içeriğin sunuculardan veya barındırılan içerikten çıkarılmasını,*

p) *(Ek: 6/2/2014-6518/85 md.) URL adresi: İlgili içeriğin internette bulunduğu tam internet adresini,*

r) *(Ek: 6/2/2014-6518/85 md.) Uyarı yöntemi: İnternet ortamında yapılan yayın içeriği nedeniyle haklarının ihlal edildiğini iddia eden kişiler tarafından içeriğin yayından çıkarılması amacıyla öncelikle içerik sağlayıcısına, makul sürede sonuç alınamaması hâlinde yer sağlayıcısına iletişim adresleri üzerinden gerçekleştirilecek bildirim yöntemini, ifade eder (2813 Sayılı Bilgi Teknolojileri ve İletişim Kurumunun Kuruluşuna İlişkin Kanun, 1983).*

Yasanın İçerik sağlayıcının sorumluluğu başlıklı 4. Maddesinde 1. Fıkrası “İçerik sağlayıcı, internet ortamında kullanıma sunduğu her türlü içerikten sorumludur” demektedir. Yasa 2. Fıkroda içerik sağlayıcıyı bağlantı sağladığı başkasına ait içerikten sorumlu

tutmamaktadır. Ancak buna, sunuş biçiminden, bağlantı sağladığı içeriği benimsediği ve kullanıcının söz konusu içeriğe ulaşmasını amaçladığı açıkça belli ise genel hükümlere göre sorumludur ifadesi ile bir istisna getirmiştir. 3. Fıkra ise BTK'nın denetim sorumluluğunu yerine getirebilmesi için içerik sağlayıcıyı, Kurumun bu Kanun ve diğer kanunlarla verilen görevlerinin ifası kapsamında; talep ettiği bilgileri talep edilen şekilde Kuruma teslim etmekle yükümlü kılmakta ve BTK tarafından bildirilen tedbirleri almakla sorumlu kılmaktadır.

Yasanın Erişim sağlayıcının yükümlülükleri başlıklı 6. Maddesinin 1. Fıkrasının a bendi Erişim sağlayıcı, Herhangi bir kullanıcısının yayınladığı hukuka aykırı içerikten, bu Kanun hükümlerine uygun olarak BTK tarafından haberdar edilmesi halinde erişimi engellemekle görevlendirmektedir. Bu durumla ilişkili olarak b ve c bentlerinde şöyle denilmektedir: “Sağladığı hizmetlere ilişkin, yönetmelikte belirtilen trafik bilgilerini altı aydan az ve iki yıldan fazla olmamak üzere yönetmelikte belirlenecek süre kadar saklamakla ve bu bilgilerin doğruluğunu, bütünlüğünü ve gizliliğini sağlamakla, Faaliyetine son vereceği tarihten en az üç ay önce durumu Kuruma, içerik sağlayıcılarına ve müşterilerine bildirmek ve trafik bilgilerine ilişkin kayıtları yönetmelikte belirtilen esas ve usullere uygun olarak Kuruma teslim etmekle, yükümlüdür.

6. Maddenin 1. Fıkrasının ç ve d bentleri ile erişim engellemeye ilişkin diğer düzenlemeler yapılmaktadır. Ç bendi Erişimi engelleme kararı verilen yayınlarla ilgili olarak alternatif erişim yollarını engelleyici tedbirleri almakla, yükümlü kılmakla D bendi kurumun talep ettiği bilgileri talep edilen şekilde Kuruma teslim etmekle ve Kurum tarafından bildirilen tedbirleri almakla, yükümlü kılmaktadır. Ancak erişim sağlayıcının, kendisi aracılığıyla erişilen bilgilerin içeriklerinin hukuka aykırı olup olmadıklarını ve sorumluluğu gerektirip gerektirmediğini kontrol etmekle yükümlü kılmamaktadır.

Yasanın 8. Maddesi “Erişimin engellenmesi kararı ve yerine getirilmesi” başlığını taşımaktadır ve internet ortamında yapılan ve içeriği suç oluşturduğu hususunda yeterli şüphe sebebi bulunan yayınlarla ilgili olarak erişimin engellenmesine karar verilir demektir. Yasa suçları da 5237 Sayılı Türk Ceza Kanuna göre tanımlamıştır:

- İntihara yönlendirme (madde 84),
- Çocukların cinsel istismarı (madde 103, birinci fıkra),
- Uyuşturucu veya uyarıcı madde kullanılmasını kolaylaştırma (madde 190),
- Sağlık için tehlikeli madde temini (madde 194),
- Müstehcenlik (madde 226),
- Fuhuş (madde 227),

- Kumar oynanması için yer ve imkân sağlama (madde 228), suçları.

8. Maddenin 1. Fıkrasının b bendine göre ayrıca 25/7/1951 tarihli ve 5816 sayılı Atatürk Aleyhine İşlenen Suçlar Hakkında Kanunda yer alan suçlar kapsamında da erişimi engelleme kararı verilebilmektedir.

Yasa Gecikmesinde sakınca bulunan hâllerde içeriğin çıkarılması ve/veya erişimin engellenmesi başlıklı bir bölüm de oluşturmuş ve bu durumları şu şekilde tanımlamış:

MADDE 8/A-

(1) Yaşam hakkı ile kişilerin can ve mal güvenliğinin korunması, millî güvenlik ve kamu düzeninin korunması, suç işlenmesinin önlenmesi veya genel sağlığın korunması sebeplerinden bir veya bir kaçına bağlı olarak hâkim veya gecikmesinde sakınca bulunan hâllerde, Cumhurbaşkanlığı veya millî güvenlik ve kamu düzeninin korunması, suç işlenmesinin önlenmesi veya genel sağlığın korunması ile ilgili bakanlıkların talebi üzerine Başkan tarafından internet ortamında yer alan yayınlara ilgili olarak içeriğin çıkarılması ve/veya erişimin engellenmesi kararı verilebilir. Karar, Başkan tarafından derhâl erişim sağlayıcılara ve ilgili içerik ve yer sağlayıcılara bildirilir. İçerik çıkartılması ve/veya erişimin engellenmesi kararının gereği, derhâl ve en geç kararın bildirilmesi anından itibaren dört saat içinde yerine getirilir.

(2) Cumhurbaşkanlığı veya ilgili Bakanlıkların talebi üzerine Başkan tarafından verilen içeriğin çıkarılması ve/veya erişimin engellenmesi kararı, Başkan tarafından, yirmi dört saat içinde sulh ceza hâkiminin onayına sunulur. Hâkim, kararını kırk sekiz saat içinde açıklar; aksi hâlde, karar kendiliğinden kalkar.

(3) Bu madde kapsamında verilen erişimin engellenmesi kararları, ihlalin gerçekleştiği yayın, kısım, bölüm ile ilgili olarak (URL, vb. şeklinde) içeriğe erişimin engellenmesi yöntemiyle verilir. Ancak, teknik olarak ihlale ilişkin içeriğe erişimin engellenmesi yapılamadığı veya ilgili içeriğe erişimin engellenmesi yoluyla ihlalin önlenemediği durumlarda, internet sitesinin tümüne yönelik olarak erişimin engellenmesi kararı verilebilir.

(4) Bu madde kapsamındaki suça konu internet içeriklerini oluşturan ve yayanlar hakkında Başkan tarafından, Cumhuriyet Başsavcılığına suç duyurusunda bulunulur. Bu suçların faillerine ulaşmak için gerekli olan bilgiler içerik, yer ve erişim sağlayıcılar tarafından hâkim kararı üzerine adli mercilere

verilir. Bu bilgileri vermeyen içerik, yer ve erişim sağlayıcıların sorumluları, fiil daha ağır cezayı gerektiren başka bir suç oluşturmadığı takdirde, üç bin günden on bin güne kadar adli para cezası ile cezalandırılır.

(5) Bu madde uyarınca verilen içeriğin çıkarılması ve/veya erişimin engellenmesi kararının gereğini yerine getirmeyen erişim sağlayıcılar ile ilgili içerik ve yer sağlayıcılara Başkan tarafından elli bin Türk lirasından beş yüz bin Türk lirasına kadar idari para cezası verilir (2813 Sayılı Bilgi Teknolojileri ve İletişim Kurumunun Kuruluşuna İlişkin Kanun, 1983)

Yasanın “İçeriğin yayından çıkarılması ve erişimin engellenmesi” başlıklı 9. Maddesinin 1. Fıkrası internet ortamında yapılan yayın içeriği nedeniyle kişilik haklarının ihlal edildiğini iddia eden gerçek ve tüzel kişiler ile kurum ve kuruluşlar için bir düzenleme getiriyor. Bu düzenlemeye göre içerik sağlayıcısına, buna ulaşamaması hâlinde yer sağlayıcısına başvurarak uyarı yöntemi ile içeriğin yayından çıkarılmasını isteyebilme ya da doğrudan sulh ceza hâkimine başvurarak içeriğe erişimin engellenmesini de isteme hakkı tanıyor.

2. Fıkraya göre internet ortamında yapılan yayın içeriği nedeniyle kişilik haklarının ihlal edildiğini iddia eden kişilerin talepleri, içerik ve/veya yer sağlayıcısı tarafından en geç yirmi dört saat içinde cevaplandırılmak zorundadır. 3. Fıkra ise internet ortamında yapılan yayın içeriği nedeniyle kişilik hakları ihlal edilenlerin talepleri doğrultusunda hâkimlere bu maddede belirtilen kapsamda erişimin engellenmesine karar verebilme yetkisi tanımaktadır. 4. Fıkra ise hakimlere tanına yetkinin nasıl kullanılacağını tanımlamaktadır. Bu düzenlemeye göre hâkim, bu madde kapsamında vereceği erişimin engellenmesi kararlarını esas olarak, yalnızca kişilik hakkının ihlalinin gerçekleştiği yayın, kısım, bölüm ile ilgili olarak (URL, vb. şekilde) içeriğe erişimin engellenmesi yöntemiyle verir. Zorunlu olmadıkça internet sitesinde yapılan yayının tümüne yönelik erişimin engellenmesine karar verilemez. Ancak, hâkim URL adresi belirtilerek içeriğe erişimin engellenmesi yöntemiyle ihlalin engellenemeyeceğine kanaat getirmesi hâlinde, gerekçesini de belirtmek kaydıyla, internet sitesindeki tüm yayına yönelik olarak erişimin engellenmesine de karar verebilir.

İnternet ve sonrasında sosyal ağ sitelerinin yaygınlaşması ile Özel Hayat ve gizliliği meselesi daha çok tartışılmaya başlanmıştır. 5651 Sayılı yasada bu durum 9. Maddenin içinden Özel hayatın gizliliği nedeniyle içeriğe erişimin engellenmesi başlığı ile ele alınmıştır.

MADDE 9/A

(1) İnternet ortamında yapılan yayın içeriği nedeniyle özel hayatının gizliliğinin ihlal edildiğini iddia eden kişiler, Kuruma doğrudan başvurarak içeriğe erişimin engellenmesi tedbirinin uygulanmasını isteyebilir.

(2) Yapılan bu istekte; hakkın ihlaline neden olan yayının tam adresi (URL), hangi açılardan hakkın ihlal edildiğine ilişkin açıklama ve kimlik bilgilerini ispatlayacak bilgilere yer verilir. Bu bilgilerde eksiklik olması hâlinde talep işleme konulmaz.

(3) Başkan, kendisine gelen bu talebi uygulanmak üzere derhâl Birliğe bildirir, erişim sağlayıcılar bu tedbir talebini derhâl, en geç dört saat içinde yerine getirir.

(4) Erişimin engellenmesi, özel hayatın gizliliğini ihlal eden yayın, kısım, bölüm, resim, video ile ilgili olarak (URL şeklinde) içeriğe erişimin engellenmesi yoluyla uygulanır.

(5) Erişimin engellenmesini talep eden kişiler, internet ortamında yapılan yayın içeriği nedeniyle özel hayatın gizliliğinin ihlal edildiğinden bahisle erişimin engellenmesi talebini talepte bulunduğu saatten itibaren yirmi dört saat içinde sulh ceza hâkiminin kararına sunar. Hâkim, internet ortamında yapılan yayın içeriği nedeniyle özel hayatın gizliliğinin ihlal edilip edilmediğini değerlendirerek vereceği kararını en geç kırk sekiz saat içinde açıklar ve doğrudan Kuruma gönderir; aksi hâlde, erişimin engellenmesi tedbiri kendiliğinden kalkar.

(6) Hâkim tarafından verilen bu karara karşı Başkan tarafından 5271 sayılı Kanun hükümlerine göre itiraz yoluna gidilebilir.

(7) Erişimin engellenmesine konu içeriğin yayından çıkarılmış olması durumunda hâkim kararı kendiliğinden hükümsüz kalır.

(8) Özel hayatın gizliliğinin ihlaline bağlı olarak gecikmesinde sakınca bulunan hâllerde doğrudan Başkanın emri üzerine erişimin engellenmesi Kurum tarafından yapılır.

(9) Bu maddenin sekizinci fıkrası kapsamında Başkan tarafından verilen erişimin engellenmesi kararı, yirmi dört saat içinde sulh ceza hâkiminin onayına sunulur. Hâkim, kararını kırk sekiz saat içinde açıklar (2813 Sayılı Bilgi Teknolojileri ve İletişim Kurumunun Kuruluşuna İlişkin Kanun, 1983)

Erişim Sağlayıcılar Birliği

Erişim Sağlayıcılar Birliği 5651 sayılı İnternet Ortamında Yapılan Yayınların Düzenlenmesi ve Bu Yayınlar Yoluyla İşlenen Suçlarla Mücadele Edilmesi Hakkında Kanun'a eklenen 6/A Maddesi ile "Bu Kanunun 8'inci maddesi kapsamı dışındaki erişimin engellenmesi kararlarının uygulanmasını sağlamak üzere" kurulmuştur. Bilgi Teknolojileri ve İletişim Kurumu'nun erişimi durdurma kararlarını uygulamakla yükümlü olan Erişim Sağlayıcılar Birliğin çalışma esas ve usulleri Birlik Tüzüğüyle belirlenmiştir. Birliğe 5809 sayılı Elektronik Haberleşme Kanunu kapsamında yetkilendirilen tüm internet servis sağlayıcıları ile internet erişim hizmeti veren diğer işletmecilerin üye olması gerekliliği 5651 sayılı Kanunla düzenlenmiştir. Bu üyelerden oluşması öngörülen Birliğin yönetimi yine bu işletmecilerin oluşturduğu Genel Kurul ve Yönetim Kurulu kanalıyla gerçekleştirilmektedir.

Erişim Sağlayıcılar Birliği Tüzüğü'nün "Birliğin Amacı" başlıklı 3. Maddesi 5651 sayılı yasanın 8. Maddesine atıfta bulunarak bu madde içeriği dışındaki erişimin engellenmesi kararlarını uygulamasını sağlamakla yükümlü olduğunu anlatmaktadır (Erişim Sağlayıcılar Birliği Tüzüğü, 2014, s.3).

Birliğin sorumluluklarını nasıl yerine getireceğini anlatan yönetmeliğinin amacını tanımlayan birinci maddesi, içerik sağlayıcıların, yer sağlayıcıların ve erişim sağlayıcıların yükümlülük ve sorumlulukları ile internet ortamında işlenen belirli suçlarla içerik sağlayıcı, yer sağlayıcı ve erişim sağlayıcıları üzerinden mücadeleye ilişkin esas ve usulleri düzenlemektedir demektir (İnternet Ortamında Yapılan Yayınların Düzenlenmesine Dair Usul ve Esaslar Hakkında Yönetmelik, 2014, s.1).

Yönetmeliğin ilkeler başlıklı dördüncü maddesi yayınların, insan onuruna, temel hak ve hürriyetlere saygılı olması gerektiğini; gençlerin ve çocukların fiziksel, zihinsel ve ahlaki gelişimini zedeleyecek türden içeriklere yer vermemesi gerektiğini; Ailenin huzur ve refahını sağlayan hususlara zarar verecek nitelikte olması gerektiğine; kişileri uyuşturucu madde bağımlılığı, fuhuş, müstehcenlik ve kumar gibi kötü alışkanlıklara teşvik edici olmaması gerektiğine vurgu yapmaktadır. Ayrıca 4. Maddenin 2. Fıkrası herkesin kendine yönelik haklarını ihlal eden internet yayınlarının içeriklerinden dolayı cevap ve düzeltme hakkı olması gerektiğine vurgu yapmaktadır (İnternet Ortamında Yapılan Yayınların Düzenlenmesine Dair Usul ve Esaslar Hakkında Yönetmelik, 2014, s.2).

Yönetmeliği Erişimin Engellenmesi başlıklı Dördüncü Bölümünün 12. Maddesinin 1. Fıkrası internet ortamında yapılan ve şu suçları oluşturduğu yönünde yeterli şüphe sebebi

bulunan yayınlarla ilgili olarak erişimin engellenmesi kararı vermektedir (İnternet Ortamında Yapılan Yayınların Düzenlenmesine Dair Usul ve Esaslar Hakkında Yönetmelik, 2014, s.7):

a)26/9/2004 tarihli ve 5237 sayılı Türk Ceza Kanunu'nda yer alan;

- 1) İntihara yönlendirme (madde 84),
- 2) Çocukların cinsel istismarı (madde 103, birinci fıkra),
- 3) Uyuşturucu veya uyarıcı madde kullanılmasını kolaylaştırma (madde 190),
- 4) Sağlık için tehlikeli madde temini (madde 194),
- 5) Müstehcenlik (madde 226),
- 6) Fuhuş (madde 227),
- 7) Kumar oynanması için yer ve imkân sağlama (madde 228), suçları.

b)25/7/1951 tarihli ve 5816 sayılı Atatürk Aleyhine İşlenen Suçlar Hakkında Kanunda yer alan suçlar.

Sonuçlar

Türkiye de Basın Özgürlüğünün ve ahlakının yasal sınırları Türkiye Cumhuriyeti Anayasasının 25., 26., 27. ve 28. Maddeleri; 5953 Sayılı Basın Mesleğinde Çalışanlarla Çalıştıranlar Arasındaki Münasebetlerin Tanzimi Hakkındaki Kanun; 5187 Sayılı Basın Kanunu; Cumhurbaşkanlığı İletişim Başkanlığı kurulmasını sağlayan 24 Temmuz 2018 tarih ve 30488 sayılı Resmî Gazetede yayınlanan 14 numaralı Cumhurbaşkanlığı Kararnamesi, 6112 Sayılı Radyo ve Televizyonların Kuruluş ve Yayın Hizmetleri Hakkında Kanun; 2954 Sayılı, Türkiye Radyo Televizyon Kanunu; Basın İlan Kurumunu kuran 2 Ocak 1961 tarihli ve 195 sayılı Kanun; Telekomünikasyon sektörünü düzenleme ve denetleme fonksiyonunun bağımsız bir idari otorite tarafından yürütülmesi amacıyla 2813 sayılı Telsiz Kanunu'nda değişiklik yapan 27.1.2000 tarihli ve 4502 sayılı Kanunla Telekomünikasyon Kurumu kurulmuştur. Bu değişiklikle gelişen teknolojiye özellikle de internet tabanlı iletişime düzen getirilmesi amaçlanmıştır. Ancak değişimin hızı yasayı yetersiz kılmış 10.11.2008 tarihli ve 5809 sayılı Elektronik Haberleşme Kanunu ile varolan durum yeni bir düzenlemeye tabi olmuş ve Telekomünikasyon kurumunun adı Bilgi Teknolojileri ve İletişim Kurumu olarak değiştirilmiştir. Düzenleme ile Bilgi Teknolojileri ve İletişim Kurumunun Kuruluşuna İlişkin Kanunu olarak değiştirilmiş olan 2813 sayılı Telsiz Kanunu; Bilgi Teknolojileri ve İletişim Kurumu'nun yetkilerini ve sorumluluklarını tanımlayan yasalardan biri 5651 Sayılı İnternet Ortamında Yapılan Yayınların Düzenlenmesi ve Bu Yayınlar Yoluyla İşlenen Suçlarla Mücadele Edilmesi Hakkında Kanun; Erişim Sağlayıcılar Birliğinin kurulmasını sağlayan

5651 sayılı İnternet Ortamında Yapılan Yayınların Düzenlenmesi ve Bu Yayınlar Yoluyla İşlenen Suçlarla Mücadele Edilmesi Hakkında Kanun; ile çizilmektedir.

Yeni medya izlerkitleyi kullanıcıya dönüştürürken, içerik üretimini de medya profesyonellerinin tekelinden alıp kullanıcıyı da içerik üreticisi konumuna getirdi. İçerik üretimin destekleyen ve bu yolla varolan Sosyal ağ siteleri aracılığıyla genelde medya sektörü özel de habercilik mesleği ciddi bir rekabetle karşı karşıya kaldı. Varolan etik problemler ve yeni etik problemler yeni medyanın etkisiyle bir kez daha gündeme gelmiş oldu. Bu çalışmanın konusu olmamakla birlikte basın meslek örgütlerinin yeni duruma adapte olmakta oldukça geciktikleri bir gerçektir. Türkiye Gazetecileri hak ve sorumluluk bildirgesi yıllar sonra 2019 yılında yeni medya gerçeği ile yüzleşip kendini yenilemiştir. Ancak belirlenen etik ilklerin kınam ötesinde bir yaptırımı yoktur.

Bir kısmı suç kapsamına giren etik tartışma alanlarının yasalarla ve yönetmeliklerle düzenlenmesi bir zorunluluktur. Bu nedenle medya sektörünü doğrudan ya da dolaylı yoldan ilgilendiren pek çok yasada ve yönetmelikte etik tartışma konuları yer bulmuştur. Çalışma bulguları göstermektedir ki 6112 Sayılı Radyo ve Televizyonların Kuruluş ve Yayın Hizmetleri Hakkında Kanun dışında etik meseleler yeni medyayı kapsayacak biçimde ele alınmamaktadır. Yeni medyayla doğrudan ilgili olan 5651 Sayılı İnternet Ortamında Yapılan Yayınların Düzenlenmesi ve Bu Yayınlar Yoluyla İşlenen Suçlarla Mücadele Edilmesi Hakkında Kanun ise habercilik mesleğine ilişkin herhangi bir düzenleme içermemektedir. Habercilik mesleği ile doğrudan ilgili olan 5953 Sayılı Basın Mesleğinde Çalışanlarla Çalıştıranlar Arasındaki Münasebetlerin Tanzimi Hakkındaki Kanun ve 5187 Sayılı Basın Kanunu ise yeni medya ile ilgili bir düzenleme içermediği için haberciliğin değişen atmosferi içinde giderek işlevsizleşmeye başlamıştır. Zira gazetelerin düşen tirajları, Habertürk ve Vatan gibi gazetelerin internet üzerinden devam etme kararı almaya zorlamıştır. Bu durum yasası olmayan bir haber medyası yaratmıştır. Bu da yasalarla koruma altına alınan etik tartışma konularının gazetecilik perspektifinden ele alınmaması sonucunu doğuracaktır.

Öneriler

Medya ve medya çalışanlarına dönük yasal düzenlemeler, toplumun bilgi edinme hakkıyla doğal olarak da demokrasi ile doğrudan ilişkilidir. Etik ise güvenilir bir medya atmosferinin vazgeçilmez temel taşıdır. Bu nedenle etik, yasalar ve medya üçgeninde yapılacak her çalışma çok değerli olacaktır. Bu bağlamda bu makalede ele alınan genel çerçevenin detaylarına inilerek, cevap düzeltme hakkının yeni medya da nasıl kullanılacağı, yeni medya

ortamında çocukların nasıl korunacağı, reklam ve tanıtım ile haber içeriği arasındaki farkın nasıl korunacağı, telif hakkına ve emeğe saygının nasıl korunacağı konularında mutlaka yeni çalışmalar yapılmalıdır.

Kaynakça

- 2813 Sayılı Bilgi Teknolojileri ve İletişim Kurumunun Kuruluşuna İlişkin Kanun, (1983).
<http://www.mevzuat.gov.tr/MevzuatMetin/1.5.2813.pdf>
- 2954 Sayılı, Türkiye Radyo Televizyon Kanunu, (1983).
<http://www.mevzuat.gov.tr/MevzuatMetin/1.5.2954.pdf>
- Aksu, O. (2017). *Yeni Toplumsal Hareketler Bağlamında Dijital Aktivizm: Dijital Feminizm Örneği*. (Yayınlanmamış Doktora Tezi). Anadolu Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Eskişehir.
- Atılğan, S. (1995). *Gazetecilerin Korunması*. İstanbul: Türkiye Gazeteciler Cemiyeti Yayınları.
- Bailey, O. G., Cammaerts, B. ve Carpentier, N. (2015). *Alternatif Medyayı Anlamak*. İstanbul: Epsilon Yayıncılık.
- Basın İlan Kurumu Teşkiline Dair Kanun (195 S.K.), 1961.
- Basın Kanunu, 2004. <http://www.mevzuat.gov.tr/MevzuatMetin/1.5.5187.pdf>
- Bayramoğlu, A. (1995). Medya ve Etik, *Yeni Yüzyıl*, 23 Mart 1995.
- Birsen, H. (2017). Yeni Medya, İnternet ve Demokrasi. Ömer Özer (Ed.), *Medya Siyaset Kültür* içinde. Eskişehir: Anadolu Üniversitesi Yayınları.
- Birsen, Ö. (2012). İnternet Ortamında Yayın Türleri. İnternet Yayıncılığı içinde. Eskişehir: Anadolu Üniversitesi Yayınları.
- Bozkurt, V. (2000). Gözetim ve İnternet: Özel Yaşamın Sonu mu?. *Birikim Dergisi*, 136 (Ağustos).
- Çalışkan, Ö. (2019). *Yeni Medyanın Yeni Toplumsal Hareketlere Etkileri: Türkiye'deki LGBTİ Hareketinin Sosyal Ağ Siteleri Pratiklerinin Çözümlemesi*. (Yayınlanmamış Doktora Tezi). Anadolu Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Eskişehir.
- Castells, M. (2008). *Ağ Toplumunun Yükselişi*. İstanbul: Bilgi Üniversitesi Yayınları.
- Castells, M. (2013). *Enformasyon çağı: Ekonomi, toplum ve kültür*. Birinci Cilt: Ağ Toplumunun Yükselişi. (Çev: E. Kılıç). (3. baskı). İstanbul: İstanbul Bilgi Üniversitesi Yayınları.,
- Çoban, B. ve Ataman, B. (2015). *Direnış Çağında Türkiye'de Alternatif Medya*. İstanbul: Epsilon Yayıncılık.
- Dijk, J. V. (2016). *Ağ Toplumu*. İstanbul: Epsilon Yayıncılık.
- Dolgun, U. (2011). "İnternet ve Demokrasi" Sosyoloji Konferansları. *Journal of Economy Culture and Society*, 44, 221-236.
- Ellison, N. B. ve Boyd, D. (2007). Social Network Sites: Definition, History, and Scholarship. *Journal of Computer-Mediated Communication*, 13(1).
<http://www.danah.org/papers/JCMCIntro.pdf> (Erişim Tarihi: 01.06.2015)
- Erişim Sağlayıcılar Birliğı Tüzüğü (2014). <https://www.esb.org.tr/sites/default/files/tuzuk.pdf>
- Fuchs, C. (2014). *Sosyal Medya Eleştirel Bir Giriş*. Ankara: NotaBene Yayınları.
- Gazeteciler için Pratik Kılavuz (1999). İstanbul: IPS İletişim Vakfı Yayınları:2.
- Gere, C. (2008). *Digital Culture*. (2. baskı). London: Reaktion Books.

- Guerin, S. (1992). “Bir Avrupa Günlük Basın Modeli Var Mı?” Medya Dünyası. Editör: Jean Marie Charon. Çeviren: Oya Talıpınar. İstanbul: İletişim Yayınları.
- Harvey, D. (2007). *A Brief History of Neoliberalizm*. Oxford: Oxford University Press.
- İletişim Başkanlığı Teşkilatı Hakkında Cumhurbaşkanlığı Kararnamesi, 2018.
<http://www.mevzuat.gov.tr/MevzuatMetin/19.5.14.pdf>
- İnternet Ortamında Yapılan Yayınların Düzenlenmesi ve Bu Yayınlar Yoluyla İşlenen Suçlarla Mücadele Edilmesi Hakkında Kanun (2007).
<https://www.mevzuat.gov.tr/MevzuatMetin/1.5.5651.pdf>
- İnternet Ortamında Yapılan Yayınların Düzenlenmesine Dair Usul ve Esaslar Hakkında Yönetmelik, (2014). https://www.esb.org.tr/sites/default/files/internetYonetmelik_0.pdf
- Kaplan, A. M. ve Haenlein, M. (2010). Users of the world, unite! the challenges and opportunities of social media. *Business Horizons*, 53(1), 59-68.
- Karabay, N. (2000). *Gazetecilik ve Haber*. İzmir: Meta Basım, 2000.
- Margetts, H., John, P., Hale, S. ve Yasseri, T. (2016). *Political turbulence: how social media shape collective action*. New Jersey: Princeton University Press.
- Radyo ve Televizyonların Kuruluş ve Yayın Hizmetleri Hakkında Kanun (2011).
<https://www.mevzuat.gov.tr/MevzuatMetin/1.5.6112.pdf>
- Roberts, J. M. (2014). *New media & public activism: neoliberalism, the state and radical protest in the public sphere*. Bristol: Policy Press.
- Taş, O. (2010). “Medya etiğinin tarihsel temelleri” Televizyon Haberciliğinde Etik, Ed: Bülent Çaplı - Hakan Tuncel.
- Tılıç, D. (1998). *Utanyorum Ama Gazeteciyim*. İstanbul: İletişim Yayınları.
- Türkiye Cumhuriyeti Anayasası. https://www.tbmm.gov.tr/anayasa/anayasa_2018.pdf
- Türkiye Cumhuriyeti Cumhurbaşkanlığı İletişim Başkanlığı (2019). <https://www.iletisim.gov.tr>
- Uluç, G. (2001). Basın ve Etik. *İletişim Fakültesi Dergisi*, 11.

Yazar Hakkında

Doç. Dr. Haluk BİRSEN

Haluk Birsen, Samsun'da doğdu. Lise eğitimini, Samsun Anadolu Lisesi'nde tamamladı. Lisans, yüksek lisans ve doktorasını Anadolu Üniversitesi İletişim Bilimleri Fakültesi Basın ve Yayın Bölümü'nde bitirdi. Aynı bölüme Araştırma Görevlisi olarak giren Birsen, 2013 yılında doçentliğini aldı. Haber yazma teknikleri, web tasarımı, veri gazeteciliği, yurttaş gazeteciliği ve sosyal medya alanlarında dersler yürüten Birsen'in, bu konularda birçok makale, bildiri ve kitabı da bulunuyor.

Posta adresi: Anadolu Üniversitesi, İletişim Bilimleri Fakültesi

Tel (İş): +90 222 315 20 68

GSM: +90 533 387 01 04

Eposta: hbirsen@anadolu.edu.tr